

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioann. Ionstoni|| Historiae Natvralis|| De|| Piscibvs|| Et Cetis|| Libri V||

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLXVII.

VD18 90529014

Titvlvs III. De Piscibvs Marinis Littoralibvs.

urn:nbn:de:gbv:45:1-11089

Nec abludit ab his **SCORPIO** DES Rondeletii sic dictus, quod capitis forma Scorpioni marino similis sit, totidemque supra oculos apophyses licet molles habeat. Galli *Leporem marinum*, quia rostrum terreni leporis περιτομή five *scissura* admodum simile habet, nuncupant. Differt

a Scorpio dentibus, quos ferratos quidem habet, sed tenues et densos admodum, et in superiore maxilla duos exertos, ab eodem et Galerita pinnae dorsi magnitudine, duabusque ejusdem pinnae nigris maculis distinguitur. Littoralis est, mucō vescitur et aqua.

*****
TITVLVS III.
DE PISCIBVS MARINIS LITTORALIBVS.

CAPVT I.

De Squammosis non planis.

ARTICVLVS I.

De Mullo.

TAB. XVII.
5. 6.

TAB. XVIII.
4.

Plin. H. N.
l. 9. c. 17.

Oppian.
Halieat. l. 1.
v. 590.

Non minus bene primum *Mullo* inter littorales pisces locum dari, quam Scaro inter saxatiles datus est, inferius patebit. *Nome* apud Latinos non tam a mulleorum colore, (calcei erant, quibus priores Albanorum Reges, postea patricii usi sunt) quod Fenestellae teste Plinio placet; quam a mollitie invenit. Servitutis est indignatissimus, ut Columella loquitur, et in piscinis nihil vel parum saltem crescit. Graecis τριγλη non τριγλα et τριγλις quod de foemina sumendum est, quod ter pariat. Hinc Oppianus τριγόνισιν ἐπανύμεσ γονήσι dicit; vocatur. Cretensum vox Στριγλημπαεπίνυ ex Graeca et Veneta composita est. An γενίωτα dicantur, quod Hesychius inuenere videtur, cum Triglas Graeci γενειάτιδας cognominent, in medio relinquo.

Duo ipsorum sunt genera. Alii sunt *Barbati*, quos γενειάτιδας vocant, quique sola succi bonitate, siquidem alii alga, alii carne vescuntur, differunt. Vnde *Lutarii* apud Plinium nomen. *Imberbes* alii, quos quidam ἀπογόνες, τριγλάες Sophron, et quidem, ἄμφαλοτόμες, quod umbilicus pedexve aut magis quam aliis congeneribus patet, aut minus rotundus est; εὐδαίες, quod in summo mari natantes tranquillitatem promittant, nuncupat. Dari tales Salvanus negat, nullum alium ex veteribus ejus meminisse,

perperam praetendens. Xenocrates enim saxatilem barba destitui inuenere videtur, dum pelagium describit. Mullastros recte dixeris, quorum alium imberbem, alterum a squammis asperum Rondeletius facit. Figurae est totus oblongiusculae, magnitudinis mediocris; binas libras raro exuperare, apud Plinium habetur, quadrilibris Seneca, sex librarum Juvenalis meminere. Si verum est octoginta librarum in mari rubro captum, ut Lucius Mutianus apud Plinium prodidit. Alterius is generis fuerit necesse est, dorso repando, unde κύφας gibbosas Epicharmus in nuptiis Hebes dixit, ventre plano albicante, caetera purpureo, hinc ξανδοχραα φύλα Mullorum apud Oppianum. Matronus Parodus μιλτοπαρηον colore miniaceo fecit. *Squamis* magnis, tenuibus, ferratis, obliquo situ dispositis, facile ut apparet deciduis, robustis tamen. (Tiberius piscatori sibi secreto agenti insignem adferenti Mullum, eo faciem perfricari iussit) Pallentes eadem seu ad yiredinem vergentes, virgis quibusdam parallelis insignitae. Si vivus desquametur, *colorem sanguineum* fortiri, hinc χρυσώπε apud Plutarchum, et ξανδοχραα apud Nausicratem nomina, Massurius author est. *Mortuum* versicolori quadam et numerosa varietate spectari, rubescendumque squammarum multiplici mu-

Juvenalis
in Satyra.
Plin. H. N.
l. 9. c. 18.

Oppian. l. c.

Sueton. in
Tiberio.

Seneca N.
Q. 1. 3. c. 17.
Plin. H. N.
1. 9. c. 17.

tatione pallefcere, utique fi vitro inclufus fpectetur, a Seneca et Plinio proditum eft. *Caput* habet repandum, multis velut cancellis aureis exornatum, in quo *spinam* Cani fimilem, quae renibus appofita, miro fit remedio, Marcellus Empiricus afferit. *Os* parvum, edentulum, *oculos* mediocriter rufos, in Aldrovandi ex Hispania miffo, nigricant. Duo *cirri* cutacei albi in quibusdam, in nonnullis rubri, molles, rotundi, longi, atque barbae fimilitudinem gerentes propendent. *Branchiae* utrinque funt quaternae, ad quas pinnae funt duae aurei coloris, in ventre totidem candidae; a podice rurfus alia; in tergore duae, prior ex firmioribus, posterior mollioribus aculeis conftat.

Scalig.
Exerc. 226.
1. 15.

Cauda rubet, et in lunatam pinnam degenerat, ac propterea laterum pinnas, velut in acutum tendere Bellonius autumat. *Interiora* fi fpectes, gula eft parva. *Ventriculus* cum innumeris appendicibus itidem, *hepar* ex albo rubefcit, *Splen* exiguus eft et nigricat. Scaliger, finifiro illud ventriculi lateri adiacere, dextro hunc, fcribit. *Inteftina* funt mediocria; *cor* triangulare.

Quae huic adfcripfimus *Minori* quoque *Salviani* Mullo conveniunt, hoc difcrepat, quod purpureo pingatur, aureis lineis careat, et lituris quibusdam flavis ac liventibus notetur, et squammis modico contactu deciduis veftiatur.

Plin. H. N.
1. 9. c. 17.

De *Loco* ambigitur inter Authores. Septentrionali Oceano et proxima occidentis parte gigni Plinius dixit; Galeno funt pelagii. Oppiano modo *χθοναλοῖσι παρ' εἰριαλοῖσι νεμονταῖ* humilia prope littora degunt: modo inter faxatiles cum Seneca referuntur; nec abludit Aelianus, *λεπρόδεις* ei a loco, quem incolunt nonnulli, *πέτρας λεπτοῖς καὶ ἀραιῶς* minuta et rara tubercula, afpera illa habere, fcribit.

Aelian. H.
A. 1. 2. c. 41.

Per incerta maris fpatia vagari, et circa littora, eorundemque laxa, ut plurimum vel quofdam duntaxat degere, verifimile videtur. Sane im-

berbem inter faxatiles numerat Xenocrates, et Cantharo *ἀσπερά* tribuit Aelianus; *πέτρῃσιν ἀεὶ λεπτοῖσι μέμηλε*, *petris femper afperis deleccatur* apud Oppianum idem: quam tamen littoralibus annumerare Aristoteles non dubitavit.

Aelian. H.
A. 1. 1. c. 21.
Oppian.
Hal. lib. 3.
v. 340.
Arist. H. A.
1. 8. c. 31.

Procreantur et in marinis lacubus, detinuit et in vivariis Hortenfius ad Baulos, et majorem fibi habebat curam, ne ipfius efurirent Mulli, quam Varro fe habere profitetur, ne fui in rofea efurirent alimi. *Gregalis* eft et autumno viget. *Pamphagi* funt, et praeter coenum, unde ipfi Sargus, comes, oftrea, algam, et conchas, quibus apertis inhiant, pifcium et hominum cadaveribus vefcuntur, et *μᾶλλον τοῖς μεμιασμένοις καὶ κακῶσμοις Φιλίδεσι*, magis fordidiffimis et male olentibus, adde betarum folia, deleccantur. De cadaveribus apud Oppianum et Aelianum legimus, et videntur id pugnae navales et naufragia, quae magna copia fubfequi folent, Rittershufio declarare. Antiphanes tamen inter Helenae cibos, quod homines non infectarentur poluit. Pifces infectari nullum dubium Orphum *ἐπέφηνε* inquit Oppianus.

Varro R. R.
1. 3. c. 17.
Oppian.
Hal. 1. 3.
v. 435.
Aelian. H.
A. 1. 2. c. 41.
et 1. 12. c. 44.
Rittershuf.
ad Oppian.
1. c.
Oppian.
Halient. 1. 3.
v. 188.

Vefcitur lepore marino unum tantum animalium ut non intereat nullus pifcis, tenerafcit duntaxat et ingratior viliorque fit, verba funt Plinii. Dum itaque carnivorum Aristoteles negat, ex iis, qui vel praeter carnes nihil attingunt, vel viva tantum maris animalia venantur, eximere videtur.

Oppian.
Hal. 1. 3.
v. 435.
Aelian. H.
A. 1. 2. c. 41.
et 1. 12. c. 44.
Rittershuf.
ad Oppian.
1. c.
Oppian.
Halient. 1. 3.
v. 188.
Aristot. H.
A. 1. 9. c. 31.

Ter parere anno conftans eft Authorum opinio, his certe toties foetura apparet. Aristoteles *ἐπὶ τῷ πηλῷ διὸ ὅψε τίθειν πολλὴν γὰρ χρόνον ὀπηλὸς ψυχρὸς ἐστίν*, in coeno, itaque fero parere, diu enim frigidum eft, addit, folus Aelianus apud Aldrovandum, fterilem reddi poftquam ter pepererit, natis in utero vermiculis, qui femen exedunt, prodit, quod mihi nondum apud eundem invenire contigit. *Antipathiam* cum lepore marino habere ex praecedentibus cognofci potuit; addit Aphrodisaeus Torpedinem, cujus viribus ftupefactivis ifta refiftere creditur.

Oppian.
Halient. 1. 3.
v. 188.
Aristot. H.
A. 1. 9. c. 31.
Plin. H. N.
1. 9. c. 17. d.
15.

Insignis

Insignis est prodigo veterum luxu seu pretium, seu coquos, seu lances consideres. Argenti pari pondere saepius a privatis etiam Quiritibus emptum, cum pedis longitudinem superaret, Iovius prodidit. *Afinius celer Claudio Principe unum octo millibus nummum*, id est, quadringentis plus minus Caroleis, *mercatus est*, licet magis luxuriam aestimare, quod Plinius suis temporibus neget, facile Mullum repertum, qui duas libras excederet. Crispinus Aegyptius ex fervili conditione ad equestrem dignitatem Domitiani indulgentia evectus,

— *Mullum sex millibus emit*

Aequantem sane paribus sestertia libris.

Publ. Octavius ingentis formae (quatuor pondo et ad selibram esse aiebant) a Tiberio Caesare in macellum missum, quinque millibus sestertii mercatus est. Idem tres, triginta millibus nummum vaenisse, graviter conqueritur, et annonam macelli Senatus arbitrato quotannis temperandam censet. Nec satis soluta luxuria videbatur, nisi et coci maximo conductoreretur pretio. *Reputatio haec* inquit Plinius *aufert transversum animum ad contemplationem eorum, qui in conquestione luxus, coquos emi singulos pluris quam equos quiritabant. At nunc coci triumphorum pretiis parantur, et coquorum pisces. Nullusque prope jam mortalis aestimatur pluris, quam qui peritissime censum Domini mergit.* Lances quibus inferebatur, *Chrysendeta* Martialis vocat, vel crustis aureis ornabantur; vel gemmatae fuere; gemmae auro confertae et contestae tenebantur, ut Turnebus explicat. Non eadem tamen omnibus praestantia. Polluci Ionici maxime placent. Actio Syncero, qui ad rupes Herculeas capiuntur. Nauticrati Aexonici; Aexonia Magnesiae urbs est, sed Cratinus eos improbat. Arheltratus laudat Tichuntinos; Tichus castellum prope Tachinam Campaniae oppidum est. Corfi-

cae et Taurominitanae rupes a Juvenale celebrantur.

Perothus praestantissimos in mari Tyrrheno juxta Corniculum, et Tarkinios capi prodidit. Jovius Romae hyeme et suburbano mari captos maxime praedicari; Ligusticis, Venetis, et Neapolitanis non eam saporis gratiam esse; quanquam multo grandiores in convivia veniant, scribit.

Sed et longius a littoribus captis sua quoque gloria. Purior enim aqua in causa, corporis rubicundus, igneus, aureusque fulgor argumento. Magnas parvis gulae proceres praeferebant, seu propter majora capita, et jecinora; summopere illa expetita ex Galeno habemus; seu quod ita subtilioribus pabulis placeret; seu ut inexplibilem gulam pretiosissimo obsonio explerent, quas Philoxenum Poëtam apud Dionysium fecisse legimus. Heliogabalus non integros, sed quod praecipue stupendum Lampridius scribit, barbas eorum plenis discis, palatinis suis appoluit.

De carnis qualitate inter scriptores non convenit. Xenocrates obsoniorum praestantissimum, stomacho idoneum, ori gratum, boni fucci, carne plana, difficilem ad corrumpendum, mediocrem ad excernendum pronunciavit. Celsus medium inter duras et teneras carnes habentes reponit. Diocli, Philotimo et Psello difficulter concoquitur. Durissima est et valde friabilis, boni nutrimenti, si bene concocta fuerit, Galeno. Apparatus ad Oeconomiam pertinet. *Olim parum videbatur recens Mullus, nisi qui in convivae manu moreretur. Vitreis ollis inclusis offerebantur, et observabatur morientium color, quem in multas mutationes mors luctante spiritu vertit.* Apicius ad omne luxus ingenium mirus, in sociorum garo (nam ea quoque res cognomen invenit) necari eos praecellens putavit.

Venit et inter Remedia. Sanguinis et haemorrhoidum fluxus promovet. Saepe sumptus oculorum aciem hebetat.

Juvenal. Satyr. 5.

Galeni de Aliment. facult. l. 3. Achias l. 2. c. 79.

Seneca Quaest. Natur. l. 3. c. 17.

an. H. i. c. 2. lib. 3. co. 2. H. A. 6. 31. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Macrobi. Saturn. lib. 3. c. 16.

Juvenal. Satyr. 4.

Seneca Epist. 96. Sueton. in Tiberio.

Plin. H. N. l. 9. c. 17.

Martial. l. 2.

Turneb. Adv. l. 14. c. 3.

Impotentia virilis.

hebetat. Vinum in quo suffocatus est inter virilis impotentiae causas, numeravit Trepiates, nec mulieres si biberint concipere; ideo Dianae in sacris offertur. Assus torminosus peculiariter prodest, a Tralliano dyfenteria hepatica laborantibus praescribitur. Carnes ex capitibus decoctae et cum melle subactae, ani tollunt vitia. Percussis denique a Pastinaca cum laere medetur.

IMBERBEM duplicem nobis descripsit Rondeletius. *Prior*, quem Occitani *Imbrigo* a rubore, quo ebriosorum facies inficitur, vocant, rarus est, veteribus parum notus. Hirundini et Cuculo corporis *figura* similis, colore magis rubro, *capite* magno stellulis caelato. *Oculis* magnis, *Ore* parvo, edentulo, pars inferior Cinnabaris colore inficitur. Os branchias operiens in aculeos ad caudam spectantes terminatur, ad quas pinnae duae sunt rubrae cum appendicibus aliquot, in ventre duae aliae. *Cute* aspera et rubra in dorso et lateribus contegitur. *Ventre* est candido; ad quem e dorso lineae multae ducuntur. A capite ad caudam *dorso* medio acutorum officulo-

rum ordines, cayum efficiunt; e medio pinna rubra aculeis ferratis constans erigitur, quod non nisi in Sagittario videbis; quam alia veluti emollioribus pilis constans sequitur. *Cauda* rubra est Scorpionis caudae similis. *Ventriculus* parvus cum multis appendicibus. *Venter* vere multis ovis distenditur.

Alter a squammarum asperitate, *Asper* nominatus, *corpore* est brevi, tereti, digiti magnitudine, *colore* manii vel valde purpureo. *Capite*, *branchiis*, *pinnis* descripto similis, *squammas* habet parvas, ferratas, oblique fitas, a capite ad caudam lineam ex squammis contextam, *pinnas* ad branchias extra candidas, intra ex viridi nigrescentes. *Ventriculum* cum appendicibus paucis parvum, *hepar* candidum, et sine *felle*. *Splenem* parvum ex rubro nigrescentem.

Diversus ab hoc *Aldrovandi Asper* *Mullus* est, utpote totus fere ruber, capite aureis cancellis ornatus, in vertice aculeatus, dorso planus et asper, ventre candicans, branchiarum caeruleis striis pictis, caetera flavescens.

Aldrovand. Histor. Piscium l. 2. c. 2.

ARTICVLVS II.

De Hirundine et Cuculo.

TAB. XVII.
8. 9.

Quaenam sit Graecorum Hirundo, seu ut illi vocant *χελιδών* ambigitur. Rondeletius eandem cum *Lucerna* Plinii, quod noctu luceat, facit, et in Plinii loco transpositionem arbitrantur. Aldrovandus eum piscem esse, quem pro corace sive corvo Salvianus, pro *Lucerna* Gesnerus posuere, iudicat; et Hirundinem Plinii ab Hirundine Graecorum distinguit, illamque Rondeletii *Mugilem* alatum, *Bellonii* et *Salviani* veram Hirundinem opinatur. Ut ut sit, videtur *Lucerna* dici, non quod lingua ejus per os exerta tranquillis noctibus luceat, (piscibus enim explanata ista, si Aristoteli credimus; et fieri id, piscatores negant,) sed quod vel pinnae vericoline noctu fulgorem quemdam emittant; vel quod speciem antiquae lucernae gerant, vel denique quod oculi ejus no-

Aristot. l. 2. de partib. Animal. c. 16.

ctu luceant, quod verissimum esse iudico. *Caponem* Romani a capitis asperitate et magnitudine dixerunt.

Duae ipsius sunt species, quae in omnibus fere cum cuculo conveniunt. *Ore*, *rostro*, *capite* osseo, anguloso, caelato, aculeorum, pinnarum, cirrorum cartilagineorum numero et loco. Maxima in appendicibus, utrinque ternis, similitudo: in eo distinguuntur, quod binae *rostri eminentiae*, quae in cuculo longiusculae sunt, in hoc vix conspiciantur, pinna lateribus haerens, primum sit viridis, in extremo caerulea, tergus quoque variegatur. Cuculus denique saepe tres libras attingat, duas nunquam hirundo. *Squammas* tam exilibus teguntur, ut Gesnerus pro iis asperam habere cuticulam scripserit.

Alter *Hirundo* duas latas et caeruleas ad latera pinnas, *Milvinis* brevior-

TAB.

Aldrovand. Piscium l. 2. c. 5.

breviores habet, has per medium fe-
re corpus expandit. Corpore quo-
que est recurvo, et crassiore, gran-
diore ventre.

Aelian. H.
A. l. 2. c. 3. Solitarios esse captura arguit, fin-
guli et pauci capiuntur. Cum aliquid
metuunt, ex mari exilire dicuntur,
sed humiliter volant.

TAB. XVII.
10. 11. CVCVLVM Graeci κόκκυρα, seu
a sono, quo avis ejusdem nominis
more obstrepat, ut Aristoteles et
Athenaeus testantur; seu quod cum
retibus capitur vocem *κὲ* exprimat,
dicunt. Pfellas κόκκυγιον nominat.
Typhon apud Athenaeum cum τῆ
τρίγλη sit similis, cum Trigola eun-
dem a quibusdam haberi prodit.

Totus piscis rotundus est carno-
susque, vix tres libras superat. To-
to corpore praeterquam in medio la-
tere, in quo virga ex tenuibus squam-
mis contexta protenditur, glaber
est, in dorso a capite ad caudam duo
squammarum ordines deferuntur. Ca-
put ipsi magnum, osseum, angulo-
sum, totum caelatum, alicubi acu-
leis munitum. Rostrum in duas lon-
guissimas eminentias semicirculum
constituens terminatur. Super
utrumque oculum supercilii loco bre-

vis, sed acutissimus et durissimus
aculeus extat.

Utrumque branchiarum opercu-
lum alio et quidem longiori armatur.
Maxillae extrema sui parte asperio-
res dentium vice funguntur. Ante
pinnae, cartilaginei cirri, utrinque
terni dependent. Ventrem habet
planum. Caput, dorsum, latera et
pinnae rubra. Ventriculum cum mul-
tis appendicibus satis carnosum. In-
testina lata, inter se convoluta, et
multa pinguedine obducta, hepar
subalbidum sine felle. Splenem ru-
brum et parvum.

Littoribus ab Oppiano accense-
tur. Aristoteles et Aelianus inter
illos et pelagios ambigere dixerunt.
Inter Brasiliam et Portugalliam den-
sis agminibus volant, et aliquando
milleni, saepe centeni capiuntur.
Pinnarum magnitudine adjutus in
nando celer est.

Carnem habet plurimam, albam,
duram, et siccam. Diphilus Milvo
praeposuit, quia friabilis, haud teme-
re salubrem censeas. Ab Hipocra-
te in pituitosis morbis conceditur.
Romae frigus et aurantii mali succo ir-
roratus, editur, quidam nec elixum
aspernantur.

Oppian.
Hal. l. 1. v.
97.
Arist. H. A.
l. 8. c. 13.

ARTICVLVS III.

De Milvo, Hirundine Plinii, et Lyra.

TAB. XVII.
12. *MILVUS* seu *Milvago* Plinii idem
est cum *Hirundine* Graecorum
Rondeletii Aldrovando, Graecis *λε-
εζ*. Oppiano *ηνεζ* id est Accipiter
dicitur, quod Accipitris species in-
ter aves Milvus sit. Pinnis caudaque
expansis Milvum avem omnino re-
fert, latis nimirum et maculosis. Cor-
pore est rotundo, oblongo, majori ex
parte nigro rubescente, aliquando
omnino rubro. Sesquipedalem men-
suram, vel maxime auctus non ex-
cedit. Caput habet osseum, quadra-
tum, durum, asperum, cuius pars
posterior duobus iisdemque magnis
et robustissimis aculeis, ad caudam
spectantibus armatur. Branchiae quae
tectae, opercula ossea in duos acu-
leos robustos desinentia gerunt. Pin-
nae stellulis maculisque variis asper-

guntur: Squammae osseae, asperae et
triangulares serpentium more inter se
committuntur. Cauda unica atque
lata pinna terminatur. Quantum ad
interiora, Lingua, et palatum splen-
dore Sandaracum, vel Cinnabarim
superant, his noctu lux, ac si can-
dentes carbones ore continerentur.
Ventriculus mediocris multis appen-
dicibus munitus est, hepatis pallido
vesicula fellis committitur. Lien est
oblongus et subruber. Uterus bifi-
dus, ovis rubentibus refertus. Cor
angulatum.

Qui Hirundinis nomine Aldro-
vando ex Hispania missus erat, sub
oculis ex violaceo albicabat, cancel-
lis, quae ad aureum colorem verge-
bant, exceptis. Alas habebat longis-
simas et latissimas, ex caeruleo viri-
descen-

descendentes, maculis plurimis rotundis caeruleis conspersas majores aureis punctis oculorum, qui in Pavinis cauda conspiciuntur, similitudine ambiebantur. *Tergus* asperum partim aureo, partim ferrugineo colore tinctum erat.

Quem hic describimus, solo in mari degit, et raro, si Salviano credendum, capitur. Licet edentulus, Carnivorus tamen est. Iuxta littora ubi minor insequentium piscium metus est, humilem exercet *volatum*: altum, ubi major. Ad lapidis ictum volatum protulisse, quatuor extra summam aquam cubitis eminens, in Gallico maris interni littore visus est. Qui ad Herculis columnas navigant, tantum aliquando ibi horum piscium volantium turbam affirmant, ut aves aquatiles esse videantur.

A mensis propter carnis ingratitude reijcitur. A nautis templis offerri, ibique ob raram formam suspendi, Gillius author est. Rondeletius fel contra *oculorum suffusiones* efficax esse comperit.

Oculor. suffusiones.

TAB. XVIII.

5.

HIRVNDINEM Plinii eum piscem Aldrovandus esse judicat, qui Romae *Pesce Rondine*, Agathensibus *Falco marinus*, Massiliensibus *Landola* dicitur. Si alas auferas ad Mugilis Cestrei imprimis accedit figuram, hinc Mugil alatus Rondeletio. Cubiti magnitudinem attingit. *Squamis* contegitur magnis. *Caput* habet rotundiusculum, *rostrum* acutum, *os* parvum, prorsus edentulum. *Pinnarum*, quibus volatum exercet, totum corpus longitudine adaequant. *Caudae* pinna est lata, magna, lunata, et ceu in duas pinnas desinens. *Linea* quae in caeteris piscibus a branchiis vel a capite per latera ad caudam ducitur, in hoc pisce a pinnis ventris orta per imum ventrem ad caudam fertur. *Venter* albicat, *dorsum*, quod latiusculum est, ex caeruleo nigricat.

Describit et alium Aldrovandus, sub nomine *Mulli alati* seu *Lyrae* missum, *alis* rotundis, *intus* virentibus, *extra* nigricantibus, *pinnis* pectoris et *cauda* fuscis, *ventre* argenteo. *La-*

tera, *branchiarum ossa*, et *Synciput* auro resplendebant. Non omnibus *locis* capitur, et Romae rarissimum ajunt. *Alga* et aliis maris quisquiliis victitat, sed carne abstinet. *Mugilibus* carne et succo similis esse creditur.

LYRA piscis, qui quibusdam *Cephalus*, *Orphus*, *Erythrinus*, imo *zidaxos* falso creditur, vel a cornibus anterioribus, quibus similitudinem *lyrae* repraesentat, vel quod veluti *lyrae* sonum edat, ita vocatur.

Species ejus duas Rondeletius posuit. *Prior* *lyra* piscis est teres, ruber, *capite* osseo, magno: *rostro* in duo cornua lata protenso, quibus *lyrae* antiquae formam refert: quem veterum *Lyram* Salvianus esse credit: quique *squamis* parvis et asperis contegitur, et plus ossium quam carnis habet. *Alter*, quam superioris marem quidam esse arbitrantur, sed falso, quoniam in hujus quoque ventre ova rubentia reperiuntur; palmi est magnitudine. *Corpus* habet, quoad vivit, rubrum, extincto color evanescit. *Caput* osseum, angulosum, aculeis et eminentiis plurimis asperum, cujus anterior pars in duo longa, lata, et retusa cornua degenerat, sub quorum exortu os est satis amplum, rotundum, et edentulum. Ex inferiore maxilla *cirri* quidam breves, molles et carnosus dependent. *Oculi* et *branchiarum* ossea opercula aculeis muniuntur. Ex duabus in dorso pinnis prior brevior in longas et rubentes setas degenerat, posteriora medio dorso ad caudam, sed inermis decurrit. *Cauda* in unicam pinnam illamque parvam desinit. Tegitur ossearum atque grandium squammarum, quae Media sui parte acutissimo, recurvo, atque ad caudam spectante aculeo muniuntur, octonis ordinibus; unde sicuti asper totus ita octangulus creditur. Quantum ad *internas partes*, *ventriculum* habet parvum, cum parvis et paucis appendicibus. *Hepar* pro corporis ratione magnum, album, et in eo fellis vesiculam. *Splenem* parvum et subrubrum. *Carnis* parum, ideo facile exsiccatur et fit levissimus.

Vesci-

TAB. XXIV.

IVX.

TA.

Al.

de

1.2

8.3

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

1.2

Avist. H. A.
l. 9. c. 9.

Vescitur maris excrementis. Plures capi non solent. Vocem grunnitui similem emittit, seu attritu branchiarum, seu suis anterioribus, quas circa ventrem habent. Spiritus enim inclusus in his est, quem dum atterunt atque agitant, sonos illos elidunt. Utraque, quia dura est, damnari fere in *cibis* solet.

ARTICVLVS IV.

De Phagro et Erythrino.

TAB. XIV.
XVII.
13.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 2. c. 8.

PHAGRVS seu Pagrus, *παρά το φάγρον*, quia vorax est Graecis; a colore fragorum, rubeo enim est, Italis ita dicitur. Cave cum Paguro confundas.

Tanta est inter ipsum et Erythrinum similitudo, ut, cum ejusdem sunt magnitudinis, etiam peritis imponant. Distinguuntur tamen eo, quod Pagrus *hyeme* a rufo ad caeruleum magis vergat, toto corpore fit latiore et rotundiore, Sargi instar recurvus, rostro spissiore, rotundiore, et ad aquilini nasi figuram accedente. Habet insuper *tergoris* pinnam crassiorē: *oculorum* pupillam crystallinam, iridem rubram, peculiaremque lituram, nigricantem, tactu asperam, in lateribus circa cervicem, ubi linea est, quae corpora piscium interfecat, latam. *Squammas* gerit rotundas tenues et latas. Superior *maxilla* in tubi modum cervici veluti infarcta est, neque cranio inhaeret. Cum osecitat exeritur, postea contrahitur. *Dentes* quoque habet acutos; quatuor exteriores parum falcantur; molares, qui rotundi et obtusi, duplici ordine disponuntur. *Interiora* si serueris, sunt ei lapides in cerebro, *linguae* in ore veluti rudimentum, *hepar* sine felle. *Cor* angulatum, vesica aëre plena. Numenius *λοφίον* quasi cristatum dixit, quod ea corporis pars, quae cervici respondet, sublimis sit et alta.

Quem Aldrovandus exhibet, is *pinnis* omnibus tergo et cauda rubet. *Oculorum* ambitus ruberrimus, argenteis lituris conspergitur. *A branchiis* ad caudam linea excurrit, aurea ferrata. *Ambigit* inter littorales et pelagios, inter hos Mnesitheus locat. Oppianus in saxis degere scribit. Quod ex Indico mari salitum afferri Oribasius prodidit, de illo potius, quem Syentiae in Aegypto fa-

crum habent, eoque, quod una cum inerescente Nilo apparens, incrementum ejus denunciaret, abstinent, intelligendus est.

Vidit alga et luto, sed et saepiolas, squillulas, loligunculos appetit. Echinis an vescatur, quod nimis aculeati sint, dubito. Isidorus tam duros ei dentes tribuit, ut et ostreis in mari ali queat. Hyeme praegelida, quod lapidem in capite habeat, latet. Inescatur channis sive hiatulis.

Quid sibi Aristoteles velit, dum citante Athenaeo Pagrum *αιμολίξεν τῶ ἔαρος* id est *vere vigere* scribit, difficulter intelligi potest, nisi *τίκτεν ἔαρος* parere vere innuatur.

Archestratus Syrio ex oriente comedendas esse suadet. Suaves et media carne Hicesius posuit. Gellius inter delicatos habuit Sanazarius ex Dicarchi, nunc Puteolos vocant littoribus, celebrat.

ERYTHRINVM, qui peculiare hoc nomen a colore invenit, moderni Graeci *λέθρον*, Cyrenaei authore Zenodoto apud Athenaeum *δίκην*, authore Clitarcho *δίκην* vocarunt. Theodorus satis ambigue *Rubeculam*, Plinius rectius *Rubellionem* dixit. Idem ne cum Ruburno et Ruscupa, de quibus Murmelius, non disputo.

Palmi mensuram raro excedit. Ruber est ut Mullus, dilucior tamen, unde forte *ξανθὸν* Oppianus dixit, latus ut Aurata. *Rostrum* habet acutum, sed non valde extensum. *Os* parvum, mediocribus dentibus munitum. *Caput* utrinque compressum. Ante oculos, qui magni, foramina patula. *Branchia* quae in dorso unica est, multis *aculeis* horrescit. Bellonius duodecim, quindecim Rondeletius, viginti duos, Salvianus, novendecim Gesnerus numerat. *Cauda* in lunatam pinnam desinit. Intus candidissimus est.

Oppian.
Hal. l. 3.
v. 185.

TAB. XVIII.
6.

Oppian.
Hal. l. 1.
v. 140.

Arist. H. A.
l. 4. c. 11.
l. 6. c. 13.
l. 2. de gener.
An. c. 4.
Plin. H. N.
l. 9. c. 16.

Peculiaris est mari, hyeme in alto degit, aestate circa littora capitur. Diverfus est ab isto ille, qui in lacu Suerinum alluente, non pocul Oceano Germanico visitur. Carnivorus est. Cancellis et aliis pisciculis infidiatur, nec locustis et cicadis parcit. Gregalem esse Athenaeus Aristotelis autoritate meminit. *Sexu* non distinguuntur. In omnibus enim reperiri ova Aristoteles auctor est. *Pariunt* ineunte aestate. Cum sesquipalmum excefferint in dentes seu Synodontas abire, fal-

so Jovius credidit. Ad formam duntaxat coloremque accedunt, minus solito rufi, canescunt veluti.

Quantum ad *usum* copiosum alimentum praebent Xenocrati: nunc inter mediae substantiae pisces numerantur, si sint recentes, frixi et frigidi inter saporis jucundi cibos. Aceto et aromatibus in Gallia conspergere mos est. Plinius in cibo sumptum Venerem concitare et alvum sistere, quod a Xenocrate mutuatus est, scribit, in vino putrefactus, vini caedum adfert, cui illud propinatum fuerit.

Plin. H. N.
l. 32. c. 10.

ARTICVLVS V.

De Acarnane et Orpho.

TAB. XVIII.
7. 8.
Athen. l. 7.
et *8. Dipnos.*
Arist. H. A.
l. 8. c. 9.
Plin. H. N.
l. 32. c. 11.

Piscis, quem Hicesius apud Athenaeum Acarnanem vocat, *Dipphilo ἀκάρναν*, Athenaeo alicubi ἀκάρνας ex Gallia, Ethymologo ἀκάρνανος, Plinio *Acarne*, dicitur. Scribitur quoque ἀκάρνανος, ἀκάρνανος, et ἀκάρνανος, sine dubio mendose. Mugilibus infestum esse, si is est, quem Aristoteles innuit, et aestate extenuari, veteres prodidere.

Rondeletius pro eo piscem exhibet, album, *squamis* argenteis, *ore* mediocri, tenuibus *dentibus*, *rostrum* aquilino Pagri modo, spatio quod inter oculos est compresso, oculis pro corporis proportionem magnis aureisque, pinnis candidis.

Erythrino adeo *similis* est, ut pro eo vendatur. Capitur aestate et hyeme; illa extenuatur, et laborat.

Carne est candidissima, media substantia, facile concoquitur et distribuitur, et bonum succum gignit.

ORPHVS Polluci ἐρφός, vel quod magis Atticum est ἐρφίος, Gazae *Cerina*, quis apud veteres piscis fuerit, difficile est conjicere; pauca enim, quae ad cognitionem ejus faciunt, reperias. Benedictus Tincis similem credidit. Alii *Capitonem* ab oculorum aspectu et rubro colore dixere, quidam quia majorem Capitone opinantur, sui generis piscem esse tradunt. Gellius ab eo, qui hodie in Graecia ita vocatur, non distinguit. Rondeletius majorem hunc veterum Orpho, qui a *Mullo* devoratur, (viginti enim libras pendet) nec litto-

ralem postquam dixisset, piscem Pagri similem, *colore* ex purpureo rubente, *oculis* magnis, dentibus serratis, *podice* adeo parvo, ut rimula vix animadverti possit, feminis meatibus carentem, pro eodem ponit; eidemque omnia, quae veteres de suo dixere, competere scribit. Bellonius denique alterum compressum magis quam teretem, squammis asperis, et corpori firmiter inhaerentibus tectum; *Capite* rubeo; *pinnis* tergoris, laterum *ventris*, et *caudae* variis coloribus insignibus; labris scabrosis, maculam in radice caudae gerentem, quem Cretenses *Cheluda*, *Acheluda*, et *Petropsaro* nominant, pro eodem obtrudit.

Ut ut sit, de veterum Orpho scimus, Aristoteli et Athenaeo littoralem, Aeliano marinum, Ovidio pelagium esse. Numenius thalamis et cavernis delectari; Oppianus in petris cavernosis, quae plenae sunt Chamis et patellis; degere scripsit. Carnivorus idem. In Myriensi Lyciae sinu ad Apollinis templum, ad sparsas vitulinas carunculas adnatant, easdemque comedunt; brevi tempore adolescit, hyeme latet; in biennium *vitam* non prorogat, et tarde moritur, ideo ἐπιμύρον γένος Oppiano.

In *ciborum* fuit deliciis. Nam et Dorion Opsophagus inter caeteros veluti ex piscibus, Deos ponit; et Lynceus Samius Attico Glaucisco, Ellopem et Orphum Rhodios oppo-

Arist. H. A.
l. 8. c. 13.
l. 5. c. 10.
l. 8. c. 2. d.
l. 8. c. 15.
Athen. Dipnos.
l. 3.
et 7.
Oppian.
Halient.
Aelian. H.
A. l. 5. c. 11.

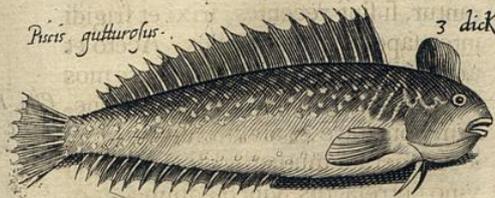
Sphyraena sive *Sudis*. ein art meer hecht.

Picus gutturosus.

3 dickhals.

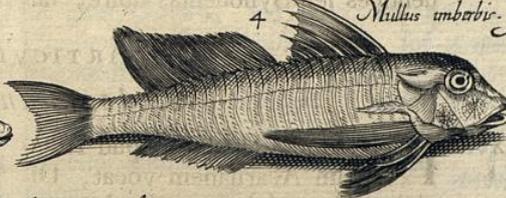
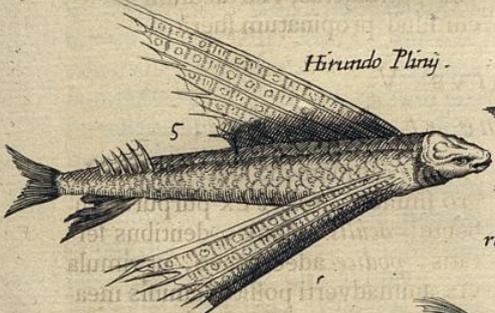
Alauda non cristata. meerlerch ohne Kam.

Hirundo Plinij.

4

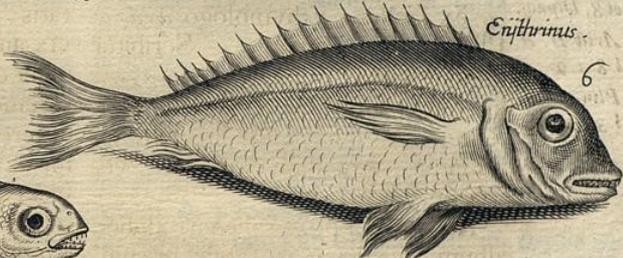
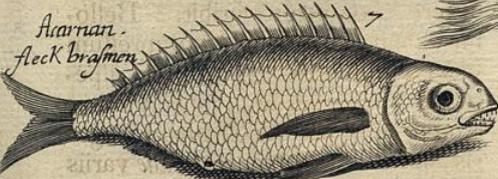
Mullus umbalis. glatter rothbart.

rother meer brasmen.

Erythrinus.

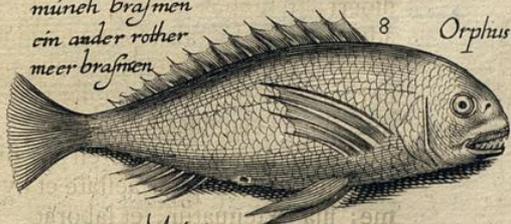
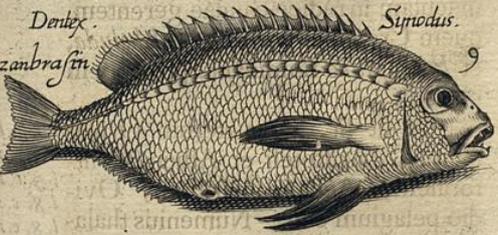
6

Acarnan. fleck brasmen

müneh brasmen ein ander rother meer brasmen

8 Orphus.

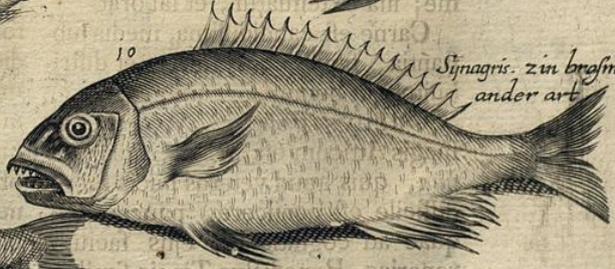
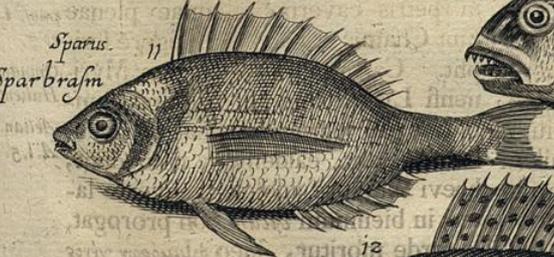

Dentex. zambrasmen

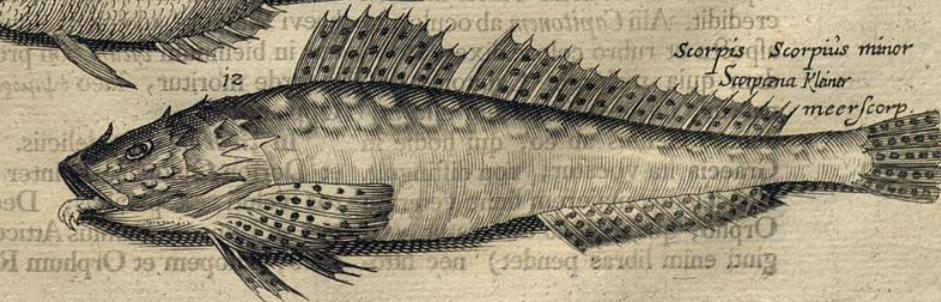
Synodus.

9

Synagris. zin brasmen ander art

Sparus. Sparbrasmen

Scorpius | *Scorpius minor*
Scorpius | *Scorpius minor*
Scorpius | *Scorpius minor*
meerscorp

H. H. c. 10.

H. H. c. 13. c. 10. c. 2. d. c. 15. en. Dr. c. 1. 3. an. ient. H. 5. c. 11.

Aristoph. in Vespis. in opposuit, et Aristophanes inter re-
gios pisces retulit. Athenaeus *ευχυ-
λον, πολύχυλον, γλίχρον, δύσφθαρτον,
πολύτροφον*, et *δρητιμόν* facit, quae se-
quuntur transposita esse, ut Rondele-

tius observavit, videntur, qui enim
potest aliquid esse *γλίχρον* et *ευπεπτον*,
glutinosum, et concoctu facile. Phi-
lotimus tamen inter durae carnis pi-
sces reposuit. *Galen. de Alim. l. 3. c. 30.*

ARTICVLVS VI.

De Synodonte sive Dentice.

TAB. XVIII. 9. Synodon piscis *παρά τὰς ὀδόντας* no-
men invenit, quod si prima syl-
laba per jota scribatur, *παρά τὸ σίνεθαι
καὶ βλέπτεν τοῖς ὀδόνταις*, quod dentibus
noceat, ita vocatur. Gaza *Denticem*,
Albertus *Dentatum*, alii *Dentalem*
nominaverunt. Plinius Graecam no-
menclaturam retinuit. In Adria-
tico mari in insignem magnitudi-
nem excrevit; in littore Auratam
non superat. Vulgarium pondus
trium aut quatuor librarum esse so-
let: decem librarum pondere ob-
servavit Salvianus. *Dorsum* habet
reperandum; latera satis compressa.
Caput nonnihil fastigiatum, in quo
lapides, qui *Synodontids* vocantur,
gerit; *rostrum* acutum, *Os* satis am-
plum, valdeque denticulatum, prae-
ter minores ac ferratos, superior
maxilla quinque aliis, inferior octo-
nis permagnis, caninis simillimis
armatur. *Oculi* sunt magni, bran-
chiae utrinque quaternae. In *dorso*
pinna unica viginti aculeis muni-
tur. *Cauda* est falcata. *Venter* ar-
genteus, unde album Numenius
vocavit: latera et dorsum ex albo
rubent. Unde ruber Ovidio, *ερυθρο-
ποιμίλος* Epicharmo.

puraceis, aureis decorata squam-
mis. *Venter* flavus; *squammae* ar-
genteae.

Pelagium quidem Columella fa-
cit cum Ovidio, sed Aristoteli et
Oppiano, quibus littoralis est, suf-
fragantur piscatores. Probantur
ex Dalmatia et Illyrico, praefer-
tim Salana atque Tragurio. Co-
lumella Punicas et indigenas no-
minat. *Columella l. 8. c. 16. Aristot. H. A. l. 8. c. 13. Oppian. Ha- lieu. l. 1. v. 170. Aristot. H. A. l. 8. c. 2.*

Carne tandem vescitur, et tanta
cum aviditate, ut ventriculus in os
procidat. Polypi carne inprimis de-
lectatur, quem cum e cubili suo ex-
trudere non possit, ante ostium tan-
quam mortuus fluctuat, brachium
extendentem, arripit, sed et in
ostrea ac pisces innoxios grassatur:
nec Boce, quod ab Oppiano prodi-
tum, parit. Gregales sunt, et *συ-
αγελάζουσαι καθ' ἡλικίαν* solent: per
adolescentes *κατ' ἡλικίαν νέχοντες*, sepa-
ratim a reliquis natant. *ἐντελέτεροι πάλιν κωνή;* firmatiori aetate inter se vi-
tae communitate junguntur. Cibo
a piscatore demisso, in orbem con-
sistente, et signum quasi eo arripia-
tur, dant.

Ab Antiphone inter lautissima ob-
sonia recensentur. Hicelius copio-
si esse alimenti, et difficulter ex-
cerni scribit. In Italia peculiare
condimentum quod amarinare vo-
cant. In Dalmatia concisus et se-
micoctus multo croco et perspicuo
gelu conditur, detestatum Aponen-
si obsonium. *Aelian. H. A. l. 1. c. 46.*

Aldrovandus duos alios forte
congeneres huic addit; quorum prio-
ri *tergus* viride, *Synciput* aureum,
branchiarum ossa violacea. *Alteri*
os intus et extra subatrum, supra
id macula caerulea: sub branchia-
rum pinnis macula insignis, pur-

ARTICVLVS VII.

De Synagride et Chromi.

TAB. XVIII. 10. De SYNAGRIDE pisce diversae
sunt apud Autores opiniones.
TAB. XL. II. Theodorus Gaza, pro eodem cum

Synodonte sumit. Massarius et Gel-
lius adeo similes, ut vix discerni
queant, volunt. Rondeletius sola
aetate

Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 13.

aetate distingui iudicat. Diverfos pisces vel ex Aristotele colligas, qui diversis in locis, duobus his nominibus utitur. De Bellonio tacebo, qui et modernos Graecos distinguere scribit. Antonius Gigas sequentem iconem pro Synagride misit.

Piscis erat insigniter dentatus, squammis undique latissimis, et facile deciduis tectus. Capite superius sanguineo, inferius ex albo et caeruleo variante. Ventre ex albo flavescente, lateribus candicantibus. Bellonius Synagridem Cypri in modum, veluti circino ita circumductum, ut pro longitudine ac latitudine magis crassus appareat, facit. Caput, inquit, utrinque compressum habet etc.

TAB. XVII. CHROMIS et Cremis *χρῆμις* idem esse piscis, vel propter nominum similitudinem esse videtur. A grunntu, quem edit, ita dictus est, quod et apud Isidorum, qui eundem cum

corvo marino facit, legimus; sed is, quem Rondeletius describit, pinnis, spinis et figura Metaurino similis, oculis tamen minoribus absque macula in cauda, toto corpore nigricante; an is, quem Bellonius, Chromis sit, dubitatur. Accedit tamen huic Aldrovandus, sola grunntus ratione habita. Tenuibus autem is squammis vestitur ex auro nitentibus, ac caeruleum interdum colorem concinne vibrantibus. Binas (verba sunt Bellonii) pinnas gerit in tergo, quarum anterior quae minor est etc.

In herbosis degere Ovidius auctor est, quia immundum nominat, et luto gaudere credibile est. Virentibus herbis vescitur. Parit quotannis semel. Exquisito esse auditu apud Aristotelem legimus. Grunntu superius dictum est.

Vilem suam Chromin Rondeletius facit. Bellonii inter laudatissimos censetur.

ARTICVLVS VIII.

De Aurata.

TAB. XIX. Aurata, seu Orata, Graece *χρῆμα* *χρῆμα*, quod iis in locis, ubi in caeteris animantibus supercilia esse solent, aureo colore resplendet, Ephesii teste Archestrato *ἰωνίον* Helychio *ἑρελῆς* dicitur. Ad denas libras cum maxime adolevit, vix unquam pervenit. Dorsum habet repandiuleculum, ex caeruleo nigrescens. Latera compressa, argentea. Ventrem lactei coloris. Partes oculis superiores auro, in adulto maxime, resplendent. Dentes anteriores sunt longi, rotundiuleculi, serrati, internae utriusque maxillae partes, plurimis ossibus tuberculis duris et inaequalibus muniuntur. Ventriculum habet amplum cum paucis, ut Aristoteles notavit, in appendicibus. Intestina ampla pinguedine involuta. Secum magnum et pallidum, a quo fellis vesicula, longa, pinguedine obducta pendet. Splenem sub-

Sic est marinus piscis, ut et in lacubus etiam marinis nascatur, quod tales convectis marinis seminibus Romani replebant. Commachium Bononiensibus eas subministrat, et olim Velimus, Sabatinus, Vultinensis, et Ciminus eas procreabat. Sed et circa Berenicem, Libyae fluvium, qui *ἰβηθῶν* dicitur, inveniuntur.

Cibus ipsi sola caro. Tellinae et conchylia robustis maxillis frangere; Maenide tanquam ejus esu vehementer oblectetur capi, certum fere est. Scari modo *ruminare* asserit, sed forte sine auctore, Rondeletius.

Aestate circa fluviorum ostia parit. Aestus impatientia, mediis fervoribus, sexagenis diebus latere a Plinio proditum est; tempus Aristoteles non expressit. Timidissimos esse captura ostendit. Recedente maxime sub Arcturi tempus mari arborum ramos frondibus vestitos, in arenam piscatores designant accedente plurimae attrahunt.

Aristot. H. A. l. 3. c. 17.

Aristot. H. A. l. 3. c. 17.

Athen. Di. pnos. l. 1.

Aristot. H. A. l. 3. c. 2.

Plin. H. N. l. 9. c. 16.

Aristot. H. A. l. 3. c. 17.

Aelian. H. A. l. 13. c. 20.

H. 1. 3. c. 17.

huntur; reciprocante ramorum tutela quiescunt, et ab imperitissimis quoque capiuntur.

In pretio fuere olim, Ephesiae imprimis, quas Arcestratus celebravit. Sergium Romanum patritum, cognomentum inde sibi adscivisse, quod carissimae ipsi essent Oratae, apud Varronem, Columellam, Valerium Maximum, et Macrobius legimus. De nutrimenti qualitate non convenit inter veteres. Mne-

sithaeus difficulter coqui, concoctam multum alere. Celsus durior rem esse. Diphilus cum Melanuro, qui succi bonitate Sargo, Hicesio iudice, minus nutriente, inferior est, proportionem habere, asserit. Ideo Rondeletius carne media esse pronuntiavit, saxatili duriore. Nostra aetate marinae et quae hyeme capiuntur, laudantur. Lacustres pinguius quidem, sed lutum, quod in eo degant, olent. Apparatum in Aldrovando vide.

ARTICVLVS. IX.

De Sargo.

Macrob. Sat. l. 2. 11.
Columella R. R. l. 8. c. 16.
Athen. l. 5.

Tab. XIX.
Aldrovand. de Piscibus l. 2. c. 16. 17.

Σαργός an σαρκός dicendus sit piscis, dubitatur. Is, quem Melanuro Hicesius accommodat, vocatur σαρκός. Rondeletius geminum nomen agnoscit, a multa carne id habere iudicans. Sparo squammis tenuibus, lato corpore, linea a branchiis arcuata, pinna continua affinem Bellonius pronuntiavit. *Rostro* acutiore, *dorso* magis repando, *ventre* prominentiore, *dentibus* latis humanisque simillimis, lineis quibusdam, unde *πολύγραμμος*, et macula juxta caudam nigra, unde *μελανόγραμμος*, et *έρροπυγός* Aristoteli dicitur, distinguitur. *Colore* alias est argenteo. *Pinnae* quae ad branchias sunt rubescunt. *Branchiarum* exterius tegumentum spineum est. *Hepar* subrubescit: ab hoc *fellis* vesicula pendet. *Lien* subniger est, et fere circinatus. Ad multam magnitudinem excrescere assolet.

Aldrovandus binos exhibet. *Prior* *έρροπυγός*, pinnas omnes, praeter eam, quae ab ano est, habet aureas: maculam juxta *Uropygium* violaceam, totum caput ad eundem colorem vergens.

Alter *πολύγραμμος*, aureis et argenteis quae ferrae figuram exprimit lineis, elegantissime condecoratur, pleuraeque ad rubiginem vergunt. *Gesnerus* in *mortuis* lineas evanescere tradit. *Aegyptio* eum mari vendicat *Festus*, sed et in *Adriatico* nascitur. *Pelagius* ne sit, an *saxatilis*, vel *littoralis*, inter *Ovidium*, *Aelianum*, *Oppianum*, et *Aristotelem* non convenit.

Ita littore gaudere dicerem, ut et cautes saepe frequentet, quod radiis solaribus ibidem commodius fruatur. Saepe quidem *coeno* a Mullo excitato contentus est, sed et carnivorum esse certum, quia *Lycostomo* pisce inescatur. *Gregalem* *Aelianus* facere videtur: dum confertos capi scribit. Ad motum ut ut bene *ωδής* *Oppiano* dicatur, in evitandis tamen piscatoriis insidiis *λινοπληγίσματος* est, seu quod lineam ad scopulos terat, quod apud *Plinium* legimus: seu quod vel retibus proximus spei piscatorum illudat; *λινόν* sane et pro voti, et pro linea cui hamus affixus est, fumitur. Plures sibi adsciscunt *uxores*, pro his tempore verno pugnant. Vere et autumno *parere*, apud *Aristotelem* legimus, si quid aliter ab eodem dicitur, de *Sargino* non *Sargo* fumen dum est. Tam vehementer capras amare *Aelianus* prodidit, ut ad illarum in aqua umbram, odore forte illecti, adnarent, et saltu contingere conentur. Ne itaque mirere pelli bus earum capi.

Fit eorum ab *Epicharmo* in nuptiis *Hebes* mentio. Et sane grati esse stomacho creduntur, pro bique succi. Caeterum *aegriuscule*, quia durioris carnis, concoquuntur: *Hydropicis* *Garyopontus* praescribit. *Dentes* gestatos *adentium* avertere dolores, *Kiranides* fabulatus est.

Adjungit *Aldrovandus* *Sargo piscem*, quem pro *Melanderino*, *Aethenaeo* nominato, si exemplar mendo-

Oppian. Halieut. l. 1. v. 132. l. 4. v. 267.

Plin. H. N. l. 9. c. 59.

Aristot. H. A. l. 5. c. 9.

Aelian. H. A. l. 11. c. 11.

H. N. l. 9. c. 59.

Macrob. Sat. l. 2. 11.
Columella R. R. l. 8. c. 16.
Athen. l. 5.
Tab. XIX.
Aldrovand. de Piscibus l. 2. c. 16. 17.
H. N. l. 9. c. 59.
Aristot. H. A. l. 5. c. 9.
Aelian. H. A. l. 11. c. 11.
H. N. l. 9. c. 59.
Aristot. H. A. l. 5. c. 9.
Aelian. H. A. l. 11. c. 11.
H. N. l. 9. c. 59.

sum non est, (Casaubonus Melanderini nomen ab aliis exemplaribus exulare scribit.) Rondeletius depinxit. Melanuro iste similis est. Toto corpore nigrescit, circa caput ex ni-

gro purpurascit. *Cauda* saxatilium more in unam latam pinnam definit. *Hepar* habet ex rubro candidum. Splenem nigrum, fel aqueum, lapides in capite.

ARTICVLVS X.

De Sparo.

TAB. XVIII.
II.

Quem Graeci *σπάρον ἀπὸ τῆ σπέρου*, quod est palpitare, ut Eustathius author est, Latini Sparum, seu a spargendo, seu aliunde vocant: hunc eundem cum *Rhyade* Aristotelis, et Aeliani *Aspargo*, sed perperam, Rondeletius facit. Nec enim vel *εὔρος* speciale alicujus piscis nomen est, quod Salvianus opinatur; nec videtur isto vocabulo in singulari

Arist. H. A.
l. 4. c. 8.

uti. *Ρύαδες* vero, quos Aristoteles fugere quoties vel piscium lotura vel navis sentina erecta est, quasi foedo tactos odore scribit, et quos Gaza modo *flutas*, modo *Spargos*, aliquando *fusaneos*, id est, *χύτας*, quod fusim retibus capiuntur, vocat: ii sunt, qui frequentes quidem et simul natant, fusimque et retibus capiuntur; ducem tamen, quod *ἀγελαιός* proprium, non habent.

Aelian. H.
A. l. 9. c. 46.

De Aspargo nihil apud Aelianum invenies. Gillius duntaxat *Rhyades Aspargos* interpretatus est, et multis errandi occasionem praebuit. Haud parvam cum *Aurata* et *Sargo* habet similitudinem. Ab illa, cor-

pore minore et magis rotundo, rostro acutiore, et quod circa branchias nullam neque purpuream, neque nigram maculam gerat, distinguitur. Ab hoc vero, quod ex auro refulgeat, lituram in cauda habeat, capite sit magis protenso, tres *aculeos* sub spina quae est ano vicina ostendet, lienem rubrum, gracilem, oblongum, rectum, in dextro latere habeat, differt.

Littoralem Oppianus facit, Plinius inter marinos recensuit. Ovidius pelagium voluit, sed et marinis stagnis gaudet, inque iis frequenter capitur. Gregalis est, *carnivorus*, venatur et marinos pulices, aestate circa saxosa littora parit. Haud olim ignobilis in cibo. Coquus apud Antippum inter lautissimos recenset. Epicharmus inter eos ponit, quorum ne stercorea quidem fas sit Diis abicere. Diphilus acrem esse *ἀπαλόσαρον ἄβραμον, εὐσόμαχον*, pronunciat, elixum coctu facilem, *ταγγησιόν*, difficilem addit. Raro ob parvitatem elixatur.

Oppian.
Halieut. l. 1.
v. 109.
Plin. H. N.
l. 32. c. 11.

ARTICVLVS XI.

De Mormyro et Cantbaro.

TAB. XIX.
3.

De Mormyro, qui Oppiano *μορμύρολος*, Ovidio *Mormyr*, Gazae *Mormur*, pauca prodidere veteres. Quem Bellonius describit, Constantinopoli et alibi, nomine veluti per manus tradito, *Mormyrus* dicitur, videturque notas ab antiquis traditas, (*αἰόλον* seu maculosum Oppianus, *πιεῖον* Ovidius nominat) sibi vindicare. Piscis est corpore quam *Aurata*, *Sparus*, *Sargus*, et *Melanurus* longiore, et minus ad latera compresso. Capite item (utor verbis Aldrovandi) tenuiore et caelato, rostroque acutiore. Os medio cre habet, dentes exiguos, labia crassa, oculos-

Oppian.
Halieut. l. 1.
v. 100.Aldrovand.
de Piscibus
l. 2. c. 19.

que medios, branchias utrinque quaternas etc.

Littoralem esse, praeter *Archestrati* apud Athenaeum et Oppiani auctoritatem, cottidiana piscatorum experientia testatur. Nullum non *cibum* attingit, parva animalcula, conchulas, et minora crustacea venatur; nec a terrestribus sordibus abstinet. Parit aestate, capitur verriculis, et plagulis, ut Plutarchus ait. Retibus inclusus, imis in vadis, sulco, crebro caudae motu depulsis arenis facto, subterlabitur. *Τροφιμώτατος* Hiccius facit, quia lutum olet, vilis nostro tempore habetur.

Oppian.
Hal. l. 3.
v. 126.
Athen. l. 7.

CAN-

TAB. XIX.

5.

CANTHARVS Graecis antiquis *κάνθαρος*, et genere foeminino *κάνθαρις*, modernis *σκάταρα*, Gazeae *Scarabaeus*, Plinio et Ouidio *Cantharus*, forte a coloris baetici et ferruginei similitudine, dicitur. Squammis integitur parvis, ex indico splendentibus. Caput et circa oculos partes ex nigro rubescunt. Labrum superius veluti in calva infarcitur. A branchiis ad caudam lineae ducuntur subaureae. Bellonius lineam armatam utrinque in lateribus, cyaneam esse tradit. Observati sunt lineis albicantibus, cyaneis, ex luteo nigricantibus, rectis quidem, sed non ita conspicuis varie-

gati. Internis partibus non differt a Sparo, et lapides habet in cerebro. *Versatur* in coenosis littoribus ac protutus, in quae loca maris fordes fluctibus pelluntur. *Pamphagus* esse creditur. Nam carnes, panis, caseus, aqua et sterus in cibum ipsi cedunt. Turgent amore foeminarum, et quia Zelotypi acerrime pro suis conjugibus pugnant, sed non aliter, quam Menelaus cum Paride, pro una tantum, quod ab Oppiano et Aeliano proditum est. Inescantur Polypo, aut Carabo in nasam vimineam indito. Ingratum fucoco Ovidius dixit. Mollis et praehumidae carnis fecit Rondeletius.

Aelian. H. A. l. 1. c. 26.

ARTICVLVS XII.

De Salpa et Stromatheo.

TAB. XIX.

76.

Salpa Graecis *σάλπη* et *σάλπηρ*, Hesychio et Phavorino quoque *βέσβος* vocatur, quod nomen ipsi ab Halifonorum (maritimi sunt populi Cariae vicini) piscatoribus inditum est; si bene Pancratis versus apud Athenaeum, correxit Gesnerus. Possit et *Chrysopleurus* ab aureo, quo per latera Salpa resplendet colore, dici. A ceruice in caudam per argentea latera, aureis rubentibusque lineis, certis intervallis distinctis, decentissime pingitur: Unde Aristoteli apud Athenaeum *πολύβραβδοι*, *πολύγραμμοι* et *ερευθόγραμμοι*, Oppiano *αιολόγωτοι*, hoc est, ut Lippius reddit, variis distincta tergora signis, dicuntur. Caput habet parvum et rotundum, dentes in superiore maxilla sedecim, in inferiore octodecim ferratos firmos. Oculos aureos supercilia quodammodo virefcentia, pinnam in tergo unicam longam, multis spinis alperam. Caudam bifurcam, linguam mediocrem Squammis tegitur latis et varii coloris. Ventre et lateribus candicat, dorso ex cinereo nigricat. Interanea nigerrimo peritoneae continentur. *Hepar* est magnum, subrubrum, in tres lobos divisum, cui fellis vesica appendet. Splen nigricat. Vulva bifida est, ovis innumeris plena. Bellonius raro duas libras excedere scribit. In nullo piscium genere exactiorem servari magnitudinem Salvianus, ideo forte a Pancrate *ισομήκεσ*, aequales magni-

tudine longitudineve, quamvis Dalechampsius facta ad pisces, quos nominaverat comparatione, id fieri credit. *Duo ipsorum* videntur genera, commune unum et omnibus notum, quod descripsimus. *Minus alterum* quod in Narbonensi Gallia *Virgadelle*, id est virgis seu lineis distinctum nominatur, quodque in stagnis marinis reperiri, et non nisi aetate a communi differre ex Rondeletio habemus. *Locum* si attendamus, herbosa laxantur arena apud Ovidium. Oppianus *Πέτρας ἀμφιάλης φύκει μεδαλέας*, *scorpos mari cinctos*, musco humidus, illis adscribit. Aristoteles in mari et stagnis marinis locat. *Cibus* ipsi alga marina, porrum, ut apud Philosophum extat, sterus et alia foetida. Unde *σκατοφάγον*, et *βδελυχήν* merdivoram, et foetidam in nuptiis Hebes Epicharmus, obscenum piscem Plinius nominat. Semel anno et quidem autumnus paulo ante aequinoctium *parit*, quibusdam in locis et aestate, si Aristoteli habenda fides est. Turmatim ab imo gurgite ad littora ferri, moxque alga, aliisque marinis herbis pastos, celerrime in mare demergi, tradit Bellonius, raro unam, plerumque plures simul capi Salvianus. Cucurbita capitur, quod ea deletetur nimium, idque uni ei ex omnibus evenire Aristoteles docuit. *Auditu* valere apud eundem legimus. Nullum fere inter *cibos* habet pretium. Archestrato semper mala, Diphilo du-

Oppian. Hal. l. 1. v. 125.

Arist. H. A. l. 8. c. 2. et l. 4. c. 8.

Plin. H. N. l. 9. c. 51.

Arist. H. A. l. 8. c. 2. l. 4. c. 8.

K

ra

ra et insuavis est. Platinae sylvestre caro est, ut Plinius percoqui posse neget, nisi ferula prius verberetur. *Plin. H. N. l. 9. c. 19.* Huc STROMATEVS pertinet, piscis in rubro mari teste Athenaeo nascens, Salpae similis, et universo corpore, aureis lineis productis distinctis, unde nomen invenit. Rondeletius pro eo subsequenter piscem pinxit, sed non descripsit. *Tab. XVI. 7. Athen. Di. pnos. l. 7.*

ARTICVLVS XIII.

De Fiatola Romae dicta.

Tab. XIX. 8. Piscem, qui *Fiatola* Romae dicitur, quidam veterum Callionymum, alii *Ellopon*, nonnulli *Lycon*, Bellonius καλλιόν esse opinatur. Aurei est et argentei coloris, multisque lituris variegatur. Latus item est ac planus, ut Bellonius scribit, rotundum fere et compressum, Seferino non valde ab similem, Rondeletius facit. *Linguam* habet carnosam Delphini modo, ad humanam accedentem, suisque partibus omnino absolutam, quod inter caeteros branchiis praeditis solus habere videtur. Vendicat et hoc sibi peculiare, quod *pinnis* sub ventre cafeat, sitque omnino inermis. Gerit quoque branchias utrinque quatuor, superiorem maxillam immobilem, Caudam lunatam, lineam a capite sub ventre ad umbilicum extensam, atque utrinque in cervice maculam nigram, Squammis in eo duntaxat

lineae ductu, qui piscis latera distinguit. Hepar ipsi unius lobi nullo felle praeditum. *Stomachus* in litteram V. efformatus, cuius infima pars, in mucronem terminatur, et ad pylorum tam numerosas *appendices*, ut nulla arte numerari possint, habet. Intestina fulcit glandulosum pancreas. Lien stomacho subest. Bene in hunc piscem καλλιόν Bellonius vocet, non disputo, hoc tantum addo, Cetaceis hunc ab Oppiano annumerari, dentes ferratos habere et gregatim degere, quod forte *Fiatolae* non competit. Adjicio tamen Bellonii in icone *Callyctin*, quem Gesnerus pro *Hepate* primo habebat. Quod reliquum est, frequens est Romae *Fiatola*, alibi rarus et incognitus. Rondeletius suis littoribus nunquam visum asserit. Fertur ex pulmone marino nasci, et optimi saporis esse.

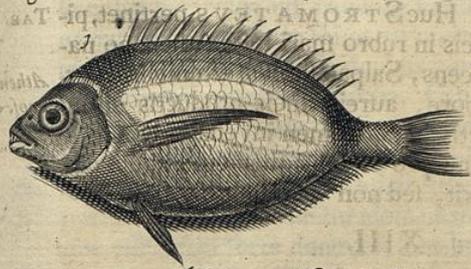
ARTICVLVS XIV.

De Scorpio et Scorpide.

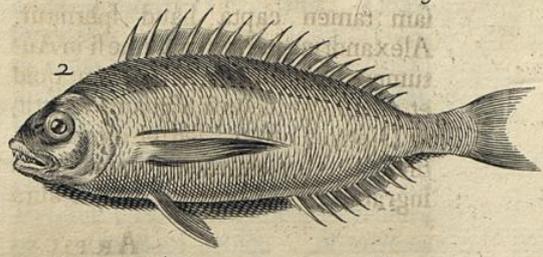
Tab. XVIII. 12. Scorpius piscis, qui Plinio aliquando *Scorpio*, ab insecto nomen traxit, non quod vel corporis figura id, vel colore aemuletur; sed quod, ut **Tab. XIX. 9. 10.** aculeo Scorpius terrestris, quem habet in cauda, ita hic spinis, quibus in tergore et capite armatus est, venenum vulnerando infligat. Putatur a **Tab. IV. 7.** Scorpide sexu duntaxat differre, ut hic sit foemina, ille mas: sed videntur specie distingui, et Scorpis cum Scorpae pro uno pisce habebuntur. Tribus quandoque datur; in mari rubro ad duorum et trium cubitorum magnitudinem excrescere, *Aelian. H. A. l. 17. c. 6.* *Tzet. l. 7. v. 144.* Aelianus: ad tantum et apud Indos Tzetzes scribit. Corpus habet rotundum, anteriore parte crassissimum, poste-

riore tenue. Squammas tam exiles et tenues, ut nisi advertas, iis carere videatur. Solo ventre albicat, caetera rubet, unde Plinio rufus, Numenio ερυθρός, Hicelio πυρρός, Diphilo κίρρος nominatur, quia nigras quasdam per corpus notas habet, bene Epicharmus ποικίλον dixit. Caput ipsi magnum, angulosum, durum, osseum, plurimis acutissimis aculeis munitum. Os magnum, dentes confusos, densos; in inferiore maxilla triangulares, superciliorum loco aculeus acutissimus Cuculi instar, cum appendice cutacea molli, branchiae utrinque quaternae, osseo aculeatoque exprimendo contritae: juxta eas binae latae pinnae, totidemque ex harum regione

Tab. XIX.

Mormyrus. 3

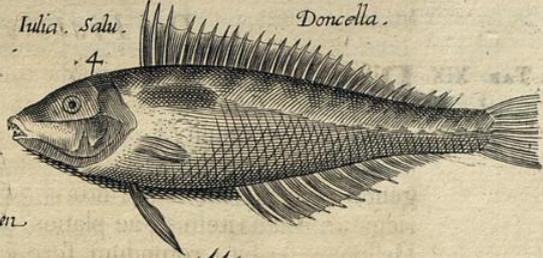

2

Aurata. Gold. Brynnon.

Mormid Brasmen

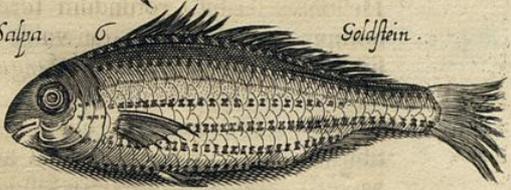
Iulia. Salu.

Doncella.

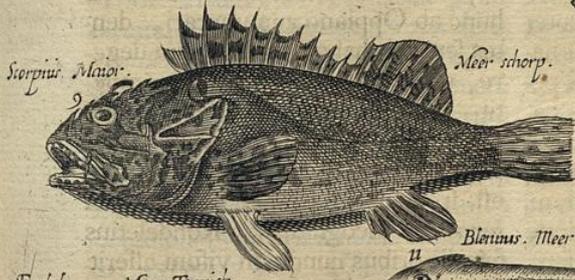
Cantharus.

Braun Meer Brasmen.

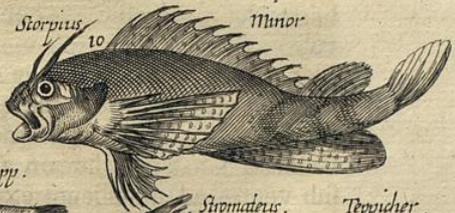
Salpa.

Soldstein.

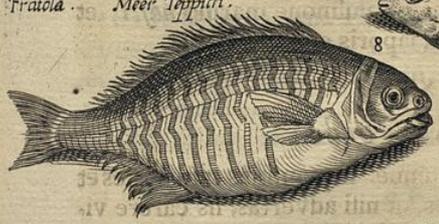
Scorpis. Minor.

Meer schorp.

Scorpis

Minor

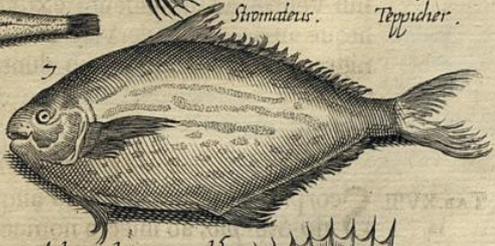

Fratola.

Meer Tippich.

Blennius. Meer Gropy.

Stromateus.

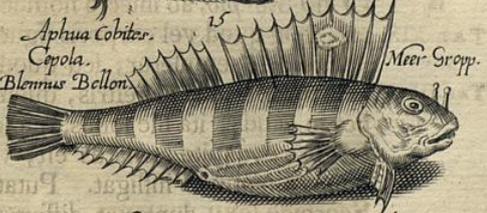
Tippicher.

Aphia Phalarica

Schmalbling.

12

Aphua Cobites.

Cepola.

Blennius Bellon.

Meer Gropy.

Meer Seilen

Meer Grundel.

16

Hepatus.

Meer Binbele

13

Membras.

Kleiner Hering.

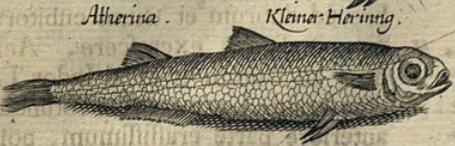
14

Enerasicholus.

Meer Sall.

13

Atherina.

Kleiner Hering.

Apua Vera.

Spurling.

13

H. N.
c. 19.
a. XVI.
7.
en. Di.
f. 1. 7.

gione in ventre sed minores, in dorso unica a cervice ad caudam usque excurrens, anteriore sui parte undecim vel duodecim firmis aculeis horrida, caetera obtusa et innoxia. Cauda unica ac lata pinna constat. Duo ipsius genera posuere veteres, *τεγανώδης* nempe, et *pelagium*, ut apud Athenaeum legitur; sed videtur idem utrinque esse. Alii forte duntaxat sunt littorales, et nigri; alii rufi, et in altum quoque se efferunt. Inter littorales ergo ne sit, an pelagios ambigitur,

Athen. Di-
pnoſ. l. 7.

Athen. H. A.
l. 8.

Arist. H. A.
l. 5. c. 9.

Plin. H. A.
l. 9. c. 51.

Oppian.
Halieut. l. 1.
v. 590.

Dioscor. l. 6.
c. 61.

cum et Mnesitheus apud Athenaeum saxatiles esse testetur. *Carnivorus* est et *Aphyis*, *Spatulis*, *Gobionibus*, *Canceris* imprimis vescitur, nec algam spernit. *Foetificat* in alto mari teste Aristotele; bis, eodem auctore, *parit*, vere et autumnno, secundum Oppianum *αδτερόρεσσι Φέρει βέλος, αδινεσσι* *quaternis sustinet telum partus doloribus*. Ictum ejus venenatum pestiferumque apud Dioscoridem et Avicennam legimus. Gravissimos infert dolores, quandoque et inflationem ventris accersit. Mullum dissectum et impositum remedio esse Aetius et Paulus tradidere. Rondeletius cum ipsius Scorpionis hepate, et lentisco confuso, ad vulneris ambitum applicato, expertus est. *Usus* et in cibis et in Medicina invenit. Hicesius apud Athenaeum abstergere, excoctu facilem, multi succi, plurimi nutrimenti, quod *χονδροώδης*, id est, carnis folidae, firmae, callosae, ac velut car-

tilagineae (male inter *σελάχη* et *χονδροάκανθα* referres) sit, facit. Commendatur, qui hyeme, locis saxosis, et puro mari captus est. Duritiem diuturna mortui asservatio emendat. Calore naturali evanescente, externo colliquante humidior efficitur. Archestratus in Thaso non longiorem Pygone (viginti digitorum mensura est) emendum censet. *Medicinam* si spectes, jus alvum apud Plinium et Dioscoridem emollit. *Fel* ad menses vel secundas lana exceptum ab Hippocrate usurpatum. Plinio verrucas tollit, et unguium scabritiem emendat. Marcello a nebula et caligine liberat. Lapis, qui in capite a stranguriosis utiliter bibitur.

Plin. H. N.
l. 32. c. 9.

Hippocrat.
de morb. mu-
lier. 1.

SCORPIDEM ET SCORPAENAM TAB. XVIII.

12.

pro eodem pisce Aldrovandus sumit. Specie a Scorpio, ut supra dictum, quod colore et succo differant, ut Athenaeus ait, distinguit. *Scorpidium* Psellus vocare videtur. Cinericia est Bellonio, et multo Scorpio minor, de caetero (tam etiam vivax, ut exenterata et corde carens moveri non desinat) Scorpio in omnibus fere similis. *Vescitur* alga et sordibus marinis. Castitatem immaculatam generi suo servat, itaque habet pudicitiam sui generis, sed venenum sui generis non habet. Non enim percutit Scorpaena sed reficit. Apud Athenaeum Scorpio in cibo posthabetur.

Ambros.
Hexam.
l. 5. c. 2.

ARTICVLVS XV.

De Blenno et Pectine Romanorum.

TAB. XIX.

11.

TAB. XXXI.

3.

Blennus Oppiano *βλέννος* contracte a *βέλενος*, Athenaeo forte *βαιών*, quod prae corporis crassitie brevis (*βαιός* idem quod minutus) Sophroni *καθῶ* potius qui idem cum Gobio, quam *καθῶ* specie similis, dicitur. Corcyrenses et Zacynthii *Cepolam* a Cepae similitudine propter turgidum ventrem appellant, exinde *Bulbum* Plinii esse Bellonius conjicit. Raro Gobium magnitudine superat. Colore est vario. Licet totus fere liveat, plerisque tamen locis rubet, quibusdam etiam flavescit. Squammis paucis, tenuibus, et tam facile deciduis

tegitur, ut tum ob has, tum quoque ob plurimum mucum, quo oblitur, adeo lubricus sit, ut vix manibus adstringatur. Caput habet magnum, oculos eminentes, nigros.

Labrum superius capiti ceu tubum quendam infixum. Dentes serratos, sed adeo exiguos, ut os asperum potius, quam denticulatum appareat. *Linguam* albam conspicuam. In latiore pinnae tergoris parte, macula nigra, albicante circumdata circulo, parvi argentei numismatis magnitudine, oculorum in cauda pavonis figura conspicitur. Reliqua in icone

K 2

vifun-

Oppian.
Halient. l. 1.
v. 109.

vifuntur. In algofo littore *verfatur*. Romae rarus, in Graecia frequentior. Non longe a loco, quo degit, evagari folet. *Vefcitur* apuis, squillis, fimilibusque pifciculis, horum inopia ipfas depopulatur herbas. Gulofus eft; fed et ftultus Plauto, nifi Blennum ibi melius pro mucoso et foetido fumferis. Carnis eft mollis glutinosae et excrementitiae. Cinis cum ruta veficae vitia et calculos fanat.

TAB.
XXVII. 1.
Plin. H. N.
l. 32. c. 9.
Plin. H. N.
l. 32. c. 2.

Quem PECTINEM Romae vocant, hunc *Novaculam* Plinii Rondeletius effe fufpicatur, qua tacta ferrum olent, quod dorfo fit cultellato; Gefnerus *Pavonis* nomine fibi transmittum Roma fcribit. Pifcis eft latus, et Fabri inftar compressus. Tegitur magnis squammis, et variis pingitur coloribus. Caput, maxillae et branchiarum opercula plurimis caeruleis lineis infigniuntur; Synciput coloris eft puniceo faturati, latera albicant. Ima ventris et caudae pinnae subflavis et virentibus lineis inter fe cancellatim commiffis decenter admodum depicta funt. Pinna dorfi rubra nonnullis caeruleis confpergitur maculis, dor-

sum ipsum eft puniceum, caetera ex albo flavescit. Palmi menfuram excedere non folet. Capite eft magno, valde compresso, et prorsus omni roftro carente. Linea namque anteriorem capitis totiusque corporis partem terminans, longa fit et recta, atque fere ad perpendicularum, e fummo capitis vertice ad inferiorem usque maxillam defertur; in cujus inferioris atque fere perpendicularis partis loco inferiore, os positum eft parvum, dentibus acutiffimis, recurvis, exiguis munitum. Branchias utrinque habet quaternas. Ventriculum mediocrem. *Intestina* valde pingua, multis gyris circumacta; hepar pallidum, cui vesicula fellis annectitur. In saxosis et arenosis littoribus degit. Rarus in Italia, in Rhodo, Siculo, et Hispano mari frequentior. Solus vagatur; et quia parvo eft ore, loligunculis, fepiolis, et Apuis duntaxat vefcitur. *Carne* ajunt effe tenera, friabili, boni fucci, et concoctu facili. Nullis fere aliis spinis quam iis, quae dorfi spinam conftituunt, interciditur, plannorum more.

ARTICVLVS XVI.

De *Aphyis* seu *Apuis* in genere.

TAB. XIX.
12. 13.

Apua, five pro parvo pifcicio, five pro peculiari aliqua specie tantum accipiat, *αφύνη* potius quam *αφύρα*, ut Suidas et Aristophanis scholiastes pronunciant, dicitur, Atticos in plurali, in singulari rarissime protuliffe; quod cumulatim edi soleant, Eustathius author est; nec aliam ob causam *αφύρα* vocavit Aristophanes. An vel *ως αν αφύρας εσαι* quasi non natae, quod Rondeletio et Aldrovando placet; vel quasi *δυσφύρας*, bis natae, quod maligne et nimis pusillo corpore nalcantur; vel *από τῆ γεν*, quod ex pluvia generentur, quod Plinius videtur velle, unde Gaza *Apluas* Latine reddidit; vel quasi *αφύρον*, id est spuma, ex qua ab imbre excitato oriuntur, dicantur; non disputo: nec an *εφεται*, cum Apuis, quas *Cobites* veteres nominant, specie iidem sint, inquiri: hoc certum *λιπαρόν* a pinguedine Varino; *γόνο*

θαλάττιον, quod cum semper sint exigui, semper foetus recens effe existimari possint, ab Athenaeo dici: nec forte a vero aberrant, qui *εγγεζυλεις* Oppiano vocari, credidere. *Plura ipsarum* a veteribus recensentur genera, quorum fere nomina sunt, *Apua vera*, *Apua Gobitis*, *Engraulis*, seu *Encrasicholus*, *Apua Phalerica*, *Apua Mugilum*, *Moenidum*, *Mullonum*, item *Hepsetus*, *Atherine*, et *Membras*. Commune omnibus, candido colore esse. Caput majusculum et oculos elatos et nigros habere. Archippus apud Athenaeum *ερογγύλας* vocat; veteres, quosdam ex femine, alios sponte nafci prodiderunt. In scopulis, quorum sinus multiplices unda excavavit, ad littora *verfantur*, tamque densis natant agminibus, ut tam *γλαυκή* Oppian. *λευκάνειν* *αμφιτριτη* caeruleum mare album reddi videatur, ita aliquando se implicant, ut earum compactarum *oc-*

curfu, *γ. 470.*

curfu, vel navis retardetur, ut de aliis, quae Oppianus ponit, taceam. Quantum ad *Generationem*, sponte sine coitu ex imbribus spumescente mari nasci; alias e limo putrescente scilicet et ipso, vel quicquid in fundo collectitium est oriri, prodidit Oppianus. Nec aliter Aristoteles, illud si excipias, quod quondam e piscibus oriri addit. Nam apud eum ἐκ τῆς ἀμύδατος γῆς seu ex sabulone, id quod Apuae spumam vocant, prodire legimus. Argumentum ortus, quod frigidis temporibus non capiuntur; et trahis sculpta humo, saepenumero et copiosiores et praestantiores sint praedae. Oriuntur autem opacis tepidisque locis, ὅταν εὐήμερος γενομένης ἀναδερμαίνεται ἡ γῆ, cum cœli clementia terra concalescit, veluti in Atheniensis agri Salamine, ad The-

mistocleum, et in Marathone. Eiusmodi omnes sunt, ut neque grade-
scant, neque generent, neque diu durare queant, priore turba abolita altera succrescit. In nullo apud Athenienses patinarum honore erant, si Chrysippo apud Athenaeum credimus, forte ob copiam. Archemstratus μύδατος seu oleti instar aspernabatur. In mediterraneis expetebantur, inde pinguium Athenis nomen. Nicomedes eorum desiderio flagrans, cum haberi non possent, figuris ex rapis foeminis ad earundem speciem ab Apitio dissectis, ex oleo coctis, et sale atque papavere conditis, ventrem explevit, referente Suida. Apparatum apud Aldrovandum vide. De caetero humidum et flatulentum alimentum praebent. Diphilus gravis et difficilis coctionis esse putabat.

ARTICVLVS XVII.

De Apuis in specie, et in primis Vera, Phalerica, Membrade, Cobite, et Hepteto.

TAB. XIX.
12. 13. 14. 15.
16.

Genera Apuarum praeterito recensuimus articulo.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 2. c. 29. 30.
31. 32.

Prima est APVA VERA, cui, quae generatim de Apuis dicta sunt, in primis conveniunt, quam Graeci proprie ἀφρον, Athenaeus ἀφροίτην, aliqui ἀφροίτην a spuma nuncupant. Suidae ἀφροίτη ἢ προσηγεμένη, quasi nullis orta parentibus dicitur. Pisciculus est vix auricularis digiti longitudinem adaequans, oculis nigricantibus. Duo ejus genera. *Album* in Hollandia frequentius; et rubicundum, *Aphyia Triglitis* Bellonio.

Altera est APHYA PHALERICA, vel ab Atticae portu, qui Phalereus appellabatur; vel ἀπὸ τῶν Φαληρέων (alba haec est et spumea Graecis) ita dicta. Sardinis est similis, minor, tenuior. Squammas in mari habet, sed statim excidunt remanentibus earum vestigiis, et iis quae ventrem firmant. Adeo est mollis et pinguis, ut si aliquando digitis tractetur, liquefiat; aut si magna copia in navicula vehatur, supernatans oleum piscatores colligant. Vidit Rondeletius unius diei capturam, quinquaginta

coronatis aureis venditam. Erat apud veteres in pretio, si Polluci credendum.

Tertia est MEMBRAS. Has Phrynichus apud Athenaeum βεβραδάς, Epicharmus et Sophron βεβραδόντας, Attici μεμβραδάς, Trallianus μεμβραδία appellasse videtur. Aristoteles ex *Aphyia Phalerica* nasci author est; et inter μόνιμους pisces, id est haud migrare solitos, recenset. Cum vero Phrynichus χρυσοκεφάλος cognominet, ac Aristophanes πολιδύγρατος, id est, cano corpore, Rondeletius eos pisciculos esse conjicit, qui Gallis *Celerias* vocantur. Sunt corpore admodum candido, capite auri colorem aemulante, Sardinis valde similes. Coquuntur ex praecepto Dorionis, mutilato capite, si corpulentiores fuerint, et lotae sale minuto et aqua. Contemptos fuisse Antiphanes ostendit.

Quarta est APHYA COBITES, καβίτης Graecis, Theodoro Gobionaria. Putatur ab ignobili quodam et terram subiente Gobio procreari. Rondeletio est ille, quem Galli *Logis de mer*, ad differentiam fluviatilis vocant.

Nunquam ad Gobionum magnitudinem accedit, alioqui marinis Gobionibus simillimus. Corpore est rotundo, pellucido, dorso latiusculo, colore candido, nigris aliquot maculis asperso, cauda varia, oculis quodammodo supra caput positis. Pinnae eadem illi, quae Gobionibus, maxime illa, quae his peculiaris, barbae instar ex ea ventris parte, in qua binae sunt in aliis piscibus, propendens. *Hepar* est lactei coloris, et in eo fellis vesica, splen rubet, *intestina* et peritoneum ex albo nigricant. *Cor* ex albo rufescit. Gravis est, et difficilis concoctum.

De *Encrasicholo* sequenti capite agemus. De *Aphyis* *Mugulum* inter istos agetur.

Apuas *MULLORVM* exiguos admodum *Mullos* arbitratur *Rondele-*

tius, qui in stagnis marinis ex putredine nascuntur.

Aphyas *MAENIDVM* vero pisciculos *Maenidum* specie sine mare et foemina sponte nascentes esse iudicat, et si contra sentiat *Aristoteles*.

HEPHETI seu *Hepfeti* nomen, ad multos parvos pisciculos extenditur; peculiarem aliquam speciem esse, exinde, quod apud *Athenaeum* pro parvo pisciculo *Aphyarum* generis ponatur. *Rondeletius* a Gallis *Fovil* appellari credit. Est digiti magnitudine, argentei coloris, corpore pellucido, dempta ea virga, quae a branchiis ad caudam extenditur. Oculos habet depressos, pro parvitate corporis magnos. Os ita scissum, ut inferior maxilla superiori sit praetensa, sitque velut oris operculum.

ARTICVLVS. XVIII.

De *Encrasicholo* et *Atherina*.

TAB. XVII. 15. **E**ncrasicholos, Graecis ἐγκρασίχολος, quod χολήν ἐν τῷ κρατὶ ἔχει, seu *bilis folliculum* in capite gerat, hoc est, quod ejus caput impense amarum fit, unde eo mutilari allolet, dictus; aliis λυκόσομος, quod dum oscitat, amplum os aperiat, ut serpentis potius quam piscis videatur; *Plinio*, multorum eruditorum iudicio *Lupus* nuncupatur. An *Chalcedoniis* ἐρίτυμος dicatur, quod *Callimachus* apud *Athenaeum* prodidit, ἐγγράυδης quoque *Aelianus* vocat. Magnitudine est plerumque digiti, palmi longitudinem nunquam assequitur. Argenteo colore micat, tergo ad caeruleum accedit, si soli opponatur transparent, dempta argentea linea, quae spinae vertebrae comitatur, quae sanguinem continet. *Squamis* carere falsum, vel in sale adseruatis argenteae micant. *Rostrum* habet acutum; os amplum, utramque maxillam ferrae modo asperam, branchias parvas duplices. *Cor* oblongum et acutum, *hepar* rubrum, maculis rotundis conspersum. *Ventriculi* appendices multas et nigras. *Ventrem* molliissimum, ideoque plerumque absumptus in salitis conspicitur. *Ovis* scatet rubentibus. *Spinis* caret, ea ex-

cepta, quae in dorso est, et ipsa tenuis, adeo ut vix dentibus negotium facessat. *Arena*, spurcitiis, atque coeno vescuntur. Capiuntur hyeme a Decembri ad quadragesimam usque, in *Provincia* numerosissime, noctu igne e naviculis accenso. Quam confertis turmis densi, metu insidiarum natent, de *Aphyis* in genere dictum est. Hanc tam confertam *Lycostomorum* natationem, βόλον a peritis nominari, *Aelianus* tradidit. De *Oritu* dissentiunt *Authores*. *Suidas* et *Athenaeus* ex *Apua* *Cobite*; *Aristoteles* ex *Phalerica* oriri tradit. Satius est sui generis piscem statuere, quam vel species in infinitum multiplicare; vel ex *Apua* *Phalerica* duos diversos pisces generari, concedere. Nam et ex hac *Membradem* oriri *Philosophus* author est. In magno plerisque in locis habentur pretio. *Comeduntur* et crudi et sale asservati. *Minutatum* concidunt, cepam pariter tritam addunt, sic ex oleo et aceto asperso pipere sumuntur, saliantur truncato capite, et fel aufertur simul. De *Garo* quod ex iis, vide *Rondeletium*. Huc referunt nonnulli λυκόσομον, cujus effigiem exhibet TAB. XLVII. 19.

Aelian. H.
A. 1. 8. c. 13.

ATHE-

ATHERINAM, Graeci Ἀθερίνην, et per pleonasmum literae ὠ Ἀθερίνην, seu α transverso, quem alterum Atherinae genus in ventre habet aculeo, quod Gillio placet; seu ab aristis (ἀν-
 ἄρις, idem est quod ἀθήνη, id est, arista, pars spicae acuta, seu ut Erotianus explicat, tenuissimum illud, quod in hordeo acuminatum est) per metaphoram pro spina sumpta, quas multas et Sardinis duriores Atherinae habent, quod Rondeletius voluit, dicunt. Possit et ab ἀθερίσην, quod pro καταφρονῆν, floccipendere et contemnere deduci, quod nimirum ἀθερίσηται πῶς καὶ αὐτὴ διὰ τὸ εὐτελές οὐ βιλίτην negligatur. Gaza Aristam et Aristulam vertit. Callimacho, in nomenclaturis diversarum gentium ἰπτάρα et ἰπτήρη, sine dubio a parvitate, (ἰπτήρη Adverbium Graecis sonat prope) vocatur, Romanis Laterina. Quid per suum Acerinam Plinius Medicus intelligat, difficile est dicere. Bellonius recentiorum Cernuum esse credit; ego mendum esse, et Atherinam legi debere iudico. Descriptionem si attendas, ita de eo Rondeletius. Pisciculus est marinus, litoralis: reperitur et in marinis stagnis, Aphyis similis, dodrantali magnitudine, parvi digiti crassitudine, dorso spisso, ventre leviter depresso, ore parvo sine dentibus, oculis magnis. Colore est vario: nam venter argenteus est, dorsum fuscum, circa caput ex flavo rubescit, Sardinarum modo. Locus, qui inter oculos est, caelatus videtur. Pinnas habet quatuor, duas ad branchias, duas in ventre, aliam a podice, praeter has, alias duas in dorso. Omnes candidae sunt. Cauda duabus pinnis constat. (contra ostendit apposita icon.) Pro linea medio corpore a branchiis ad caudam protensa, spissum quid habet sub cute, quod non possum aliter quam fasciam per similitudinem vocare, quae cum cocta Atherina editur, evidentissima est, et cum lumini objicitur; quia reliquo corpore pelluci-

da est, hac parte opaca. An Aphyae Meletae mas sit, quod piscatores credunt, dubito, tum quod illae sine mare et foemina nascantur, hae distinguantur sexu: tum quod mollissimo et depresso corpore sint illae; istae solidius et spissius habeant. Bellonius suum, quem vulgus Graecum, Romani Latharinum, Massilienses Sencle vocant, ita describit. Pisciculus est digiti crassitudinem excedens, neque extenso digito longior: Argentei coloris, translucente corpore, et quod soli obiectum, ut vitrum transpareat, lineamque ostendit interne obscuram, rectam, a capite ad caudam, a sanguine, qui in spina profunditur, proveniente. Oculis est grandibus, lingua candida. Pinnam utrimque in lateribus et geminam alteram habet sub ventre, quae piscem in partes aequales secat: ac praeterea tenuem aliam, et parvam fert in medio tergore pinnulam. Caeterum Cor gerit, ut semen oxalidis triquetrum et oblongum, pericardio perbelle inclusum: branchias utrimque quatuor: Costas, item utrimque decem omni capillamento teneriores: vertebrae adeo exiles, ut vix ab acie oculi perspicacissima discernantur.

Pascuntur in algoso littore, ἀνά παρ-
 ρασόσσαν ὑπὸ χλογαίς βοτάνησι, ut
 Oppiani verbis utar. Quam Rondeletius descripsit, non tantum in vicino Monspelio mari, ubi Melet dicitur, sed et Massiliae, et in stagno quod Martegne vocatur, frequentissime capitur, et nomen Sanclez obtinuit. Aristoteles gregales facit, eodemque teste inter Rhyades circa
 Arist. H. A. l. 6. c. 17.

ARTICVLVS XIX.

De Lavarono Bellonii.

Piscis, quem Romanum vulgus Lavaronum vel Lavonum, seu a boatu quae Lavarono, quod non videtur, cum marinus sit, seu aliunde, Massilienses Cabassonum, Genuenses a capitis magnitudine Capassonum, vocant, ita a Bellonio describitur. Grandiore sunt capite, quam Atherinae, magis recurto ac compressiore ad ventrem corpore, et paulo latiore transparant, ut Atherinae, maximamque habent cum iis affinitatem. Squammis multis integuntur, quae detectae argenteum colorem prae se ferre videntur. Duas in tergore ge-

runt pinnulas, utrumque ad latera unam. *Dentibus* carent, ut Harengus: *Cor* exiguum, oblongum, triquetrum, habent: *hepar* pallidum, cui stomachus subest, pisciculis et Cardibus parvis nonnunquam refertus. *Intestina* ad anum tribus revolutionibus reflectuntur. *Fel* ob ejus exiguitatem conspicuum non habent: *spinis* quoque ferunt nullas. Carnem albissimam et levissimam. Calculos duos in capite gerunt, Sesamino minores: squamas paulo quam Atherina latiores et numerosiores. Magnam cum fluviali Lavareto affinitatem habet.

ARTICVLVS XX.

De Sarda seu Sardina.

T A B. XX.

1. 2. 3.

Galen. Facult. Alim. 1. 3. c. penult.

Plin. H. N. 1. 32. c. 11.

Sardae nomen, si bene ex Galeno colligo, omnibus pisciculis, qui ad saliendum apti sunt, competere videtur; idque inde fortitas apud veteres credo, quod ex Sardinia in alias regiones, eveherentur. A Sardinis et Sardellis magnitudine duntaxat et aetate differunt. Cum nondum adolevere, Sardinae et Sardellae dicuntur, adultae Sardarum nomen capiunt.

Unde Apicius Sardam farciri solere dicit, Sardenam ob parvitatem non posse. Fateor tamen, et Pelamydi longae apud Plinium Sardae vocabulum impositum inveniri. Qui *Trichias* et *Trichides*, quas Dorion apud Athenaeum non distinguit, Aristoteli dictas, cum nullibi tam vulgaris pisciculi tam diligens naturae explorator meminerit, credunt easque ἀπὸ τῶν τριχῶν, quasi a capillis, seu parvis illis et capillaribus quibus abundant spinulis, a quibus etiam *δελισσας* dicunt, quas recentiores *Alofas* nominant, deducunt, vix falluntur; nisi forte hoc obstet, quod idem ex Membradibus *Trichides*, ex his *Trichias* nasci dixerit. Nam quod * Aristot. H. N. 1. 8. c. 13. alibi *τριχίας*, (Sardas Gaza vocat) quaedam adscribit, quae Sardis nulla ratione competunt, ea *δελισσας*,

seu *Alofis*, competunt, ut mendum fuisse, et male Gazam vertisse sit evidentissimum. *Chalcidas* quoque marinas Sardinias nuncupari, vel ex Callimacho colligitur, hasque Columella intelligit, dum dicit: *Piscibus in piscinis praebere oportet, tabentes Haleculas, et salibus excessam Chalcidem putremque Sardinam.*

Invenio et a Dorione *χαλκιτινήν* dici. *Eritimum* vocari, vix ex Epeneti apud Athenaeum loco *χαλκιδίας τὰς* (legendum *αὐς*) *καλεῖται καὶ σαρδίνες ἐριτίμας, ἰέρανα*, inquit, colligi potest. Bellonius etiam cum *Chalcidibus* easdem ponit; sed dum fluviales a Celerinis sola magnitudine differre, specie convenire putat, argumento sumpto, quod Galli, qui ad Oceanum siti sunt, nullum piscem Sardiniae nomine agnoscant, praeter eum, qui aliunde sale asservatus, ad eos perfertur; Celerinus vero in Gallia tam sit popularis, quam in mari mediterraneo ipsa Sardinia, ex Aldrovandi opinione fallitur. Sunt enim Gallorum Celerini (verba sunt Aldrovandi) ab Allobrogum Celerinis diversi, illi marini sunt, et nostro et Rondeletii etiam iudicio marinis Membradibus in Aquarum genere non Chalcidibus sive Sardinis iidem;

iidem; hi lacustres, et Chalcides Aristotelis, Sardella, et Aquo Fracastorii. Anglorum Sprat, et Hollandorum Spröt, ad quos fumo ficatus adferri solet, haud alium puto quam Sardam aut Sardinam ficti et illum quoque, quem Rondeletius scribit, Agathopoli magna copia capi solere, nominarique Calliques vel Lachez; et Massiliae Garengades, licet ipse Membradem esse velit: ut enim Calliques ex Chalcis corruptum esse videtur, ita etiam Lachez ex Laccia; quo nomine in multis Italiae locis Alofa appellatur, cui simillima est Sardina, et ipse quoque eum Alofae similem esse profitetur. *Harengades* vero etiam dici videtur, quod et Harengo similis sit, et similiter salita per mediterranea loca venalis effertur. *Icones* et *Descriptiones* diversas quinque apud Aldrovandum invenies.

Prima, pisciculus est Aphyae Phalericae omnino similis, nisi paulo major, et spissior esset, a parva Alofa, ore, branchiis et oculis, pinnae numero, situ, squammis, cauda minime discrepans, sed in hoc tantum, quod Alofa sit latior. Sardina igitur squamas magnas, tenues habet: colore est vario, nimirum capite aureo, ventre albo, dorso cum viridi caeruleo, utroque splendido, rutulanteque dum viva e mari extrahitur: una enim cum vita viridis evanescit, caeruleoque manente, eoque hebescente et splendorem suum amittente. Intestina habet parva et recta, Alofarum intestinis similia.

Altero loco picta, in qua pictor pinnae nullas expressit, capite est rubicundo, corpore toto subviridi, praeter duas, quae in ea conspicuae sunt, lineas, quae sunt caeruleae. Cauda ad castaneum in extremo vergit. Sardae Flandricae nomine mista est.

Tertia eodem quoque nomine, sed majoris cognomento communicata, pinnae habet nigras, quarum situs (dum modo pictor recte expressit) alterius speciei piscem esse indicat. Colore est vario, viridi nimirum violaceo, paleari et rufo. Maculae in lateribus sunt nigrae: in pectore croceae.

Reliquae duae species, dorso sunt viridi, ventre argenteo. Prior in extremitatibus ossium, quibus branchiae teguntur, rubent. Oppianus dum scribit:

Oppian.
Hal. l. 1.

Chalcides et Thrissae passim Abrahamaeque feruntur,

Et curvis habitant scopulis et littora visunt,

Atque catervatim percurrunt aequoris undas,

Alternantque imas ponti, curruntque per aequor,

Hospitium mutant semper, pontoque vagantur.

iis qui vagabundam vitam agunt, accenset. Capiuntur Massa exervis frictis et myrrha vino odorato excepta, confecta; aliquando foliis betulae, qua impense delectantur. Adhibentur quidem in cibis, sed revera, ut Hicesius apud Athenaeum dicit, ἀχρηστές καὶ ἀλυπεῖς καὶ ἀχυλοὶ, id est squalidi, nec multum pingues sunt, nec copiosum succum in alimentum praebent. Apicius farcire eas docuit, Galenus ad salendum aptissimas dixit. *Medicum* usum quod spectat, in prima mensa sumptae, alvum subducunt. Capite, in puero quodam, loco balani feliciter usus est Brasavolus. Marcellus exultas sine offe, vel salsamentum, et confectas, si varicibus supponatur, statim prodesse scribit. Idem Sardae caput combustum, medicamento ad gingivarum tumorem, foetoremque admiscet. Privatim contra presteris morsum valet, si Plinio credimus.

Apic. l. 9.
c. 10.

Galen. de
facult. Alim.
l. 3.

Marcell.
c. 11. 19.

De Maena.

TAB. XX. 4. **M**aena, Graecis *Μαῖς*, Theodoro Gazae Halec est; metuo ne perperam. Alecis enim nomen, vel omnibus pisciculis, qui muria condiuntur, quod Rondeletius docuit, competit; vel illis, qui apud Graecos Anthracides, seu Carbonarii vel prunarii pisces, quod in pruna et craticula commode coqui possint, dicuntur, quod ex Hermolao discimus; vel ipsi piscium foeti, unde Plinius.

Plin. H. N. *Laudatur et Clazomene garum, Pompejique et Leptis: sicut muria Antipolis ac Thuria: jam vero et Dalmatia. Vitium hujus est Alex, imperfecta nec colata faex:* vel denique pisciculo fluviatili seu dulcium aquarum, quem Plinius, ad ostreas, echinos, urticas, cammaros et mulorum jecinora pervenisse scribit.

Columella
R. R. l. 18.
c. 15.

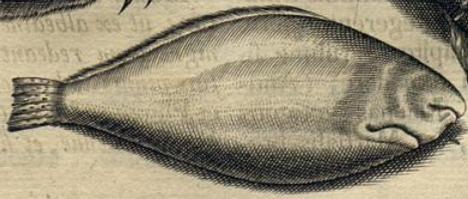
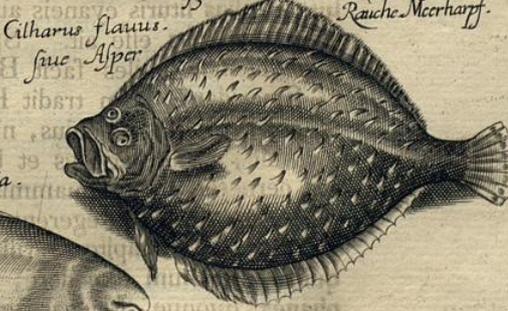
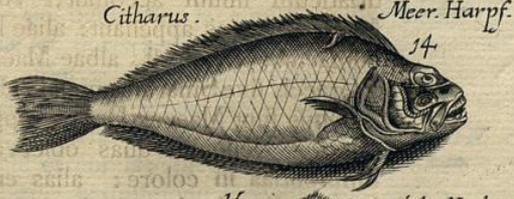
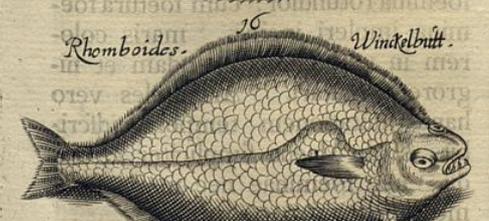
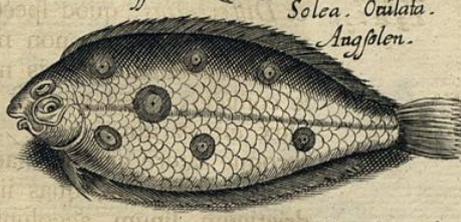
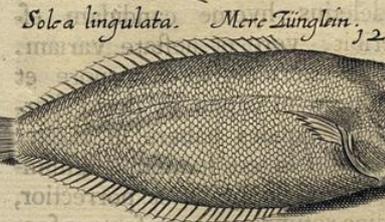
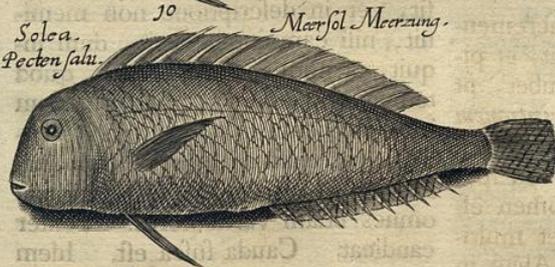
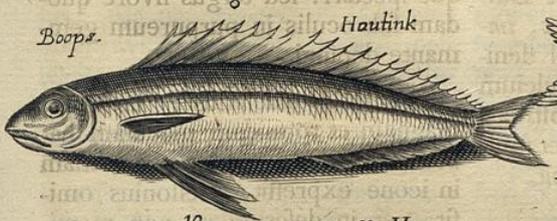
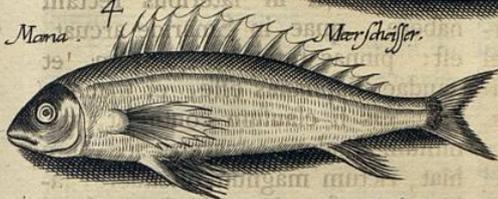
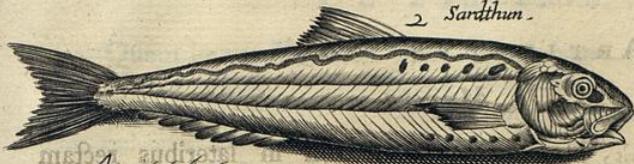
Martial.
Epigram.
l. 3. et l. 11.

Columella inter parvi incrementi fluviatorum animalia reponit, et piscibus majoribus praeberi jubet, ut de Martiali taceam. *Descriptionem et Differentias*, quod spectat, Maenam inquit Gillius, non modo speciei, sed etiam generis nomen esse conjicio; quod varium et multiplex est earum genus. Aliae in utroque latere nigram maculam orbiculatam habent, quas ii, qui Adriaticum sinum accolunt, vulgo Maenas selavas appellant: aliae leucomaenides, hoc est, albae Maenae a Graecis sive Smarides nuncupatae: itemque sunt Maenae Boopes appellatae. Bellonius duas observavit differentias in colore: alias enim luteo, alias lituris cyaneis aut azureis conspersas esse ait. Speusippus Maenidi similes facit Boacem et Smaridem: idem tradit Rondeletius, nec non Bellonius, nisi (inquit hic) paulo latiores et breviores cernerentur, et squammis Smaride tenuioribus contegerentur, breviorique essent capite, rarissime siquidem palmum excedere, (Antiphanes quoque Maenas exiguos pisces esse dixit, et Martialis bre-

ves) lineam in lateribus rectam habere, quae in Smaride arcuata est: pinnae tergoris, laterum, et caudae diaphanas esse, et maculatas. Os si clausum contineat, minimum quidem apparere: sed dum hiat, rictum magnum ostendere, labrumque superius tubi in modum, ut in Harengo infractum esse: Oculos habere rotundos, iridem subrubram: maxillae asperitatem quandam dentium vicem prae se ferre: si desquametur albissimam argenteamque spectari: sed tergus livore quodam sub oculis in purpureum gemmate depingi.

Addit Rondeletius, utrimque magnam et rotundam maculam habere in medio corpore, quam etiam in icone expressit, Bellonius omittit, et in descriptione non meminit, nisi eam intellexerit, dum inquit, utrimque lituris notari, quod tamen non assero, quandoquidem icon mea cum Belloniana satis convenit, et ejusdem coloris lituras habet, item circum oculos. Pinnae omnes etiam verficolores. Venter candicat. Cauda fusca est. Idem Rondeletius hyeme candidam esse scribit, vere et aestate variam: maculis caeruleis toto corpore et potissimum in capite et dorso sparsis: item lapides habere in capite: maremque in eo foeminae dissimilem, quod latior sit et porrectior, foemina rotundior: cum foetura foemina impleri incipit, maris colorem in varietatem quandam et nigrorem mutari. Aristoteles vero hanc mutationem tempori adscribit, et de Maena simpliciter id tradit, nec foeminae nec maris facta mentione.

Maena et Smaris (inquit) mutantur; ut ex albedine rursus aestate ad nigredinem redeant, idque maxime suis pinnis et branchiis declarant. Ita et Plinius: Mutant colorem candidae hyeme Maenae, et fiunt aestate nigrores.

ver. Quem locum Maffarius expli-
cans: dixit, inquit, aestate nigro-
res, quia fuliginis colores, caerule-
leos, qui quod ad albedinem sunt op-
tiores, et nigiores.

Perurinus: Mares bicoloris est di-
gitis longitudine, hyeme candida,
aestate varia, picturis caeruleis ob-
liquis. Quomodo autem colores
mutantur, in Mares ac Phycide (in
falso) explicatum est. Testatur de-
nigrae foveolatus, cum stipulando
Romae Venetas venisset, Mares se
tantum colorum varietate conspex-
it, ut vix primo aspectu agnosce-
ret, quod hio in litore minus pictus
fuit. Quod ad partes internas att-
inet: Mares lepar, ut Belloinus
observavit, sanguinem ex lacteo pal-
letico: sub cuius tubo dextra sel lu-
tem oblongo valculo includitur:

Selen niger, homachus oblongus,
Raro in Oceano capitur: in mari
tam supero quam infero frequentes
esse, nomenclaturae apud viri-
mum accolas indicant. Mares
in hunc ab eorum frequentia nomen
sortis est. Mares in litore
algos, seu in hinc, in herbo-
sa arena videntur. Oppidum hinc
dicitur. A carne non omnino ab-
nere, quidam prohibere. Cetero-
les esse apud Aristotelem legitur,
Pars prima, vel ut Belloinus,
post primam, et omnium piscium
foeculentissima esse censetur. Cum
foera foemina impieri incipit, ob-

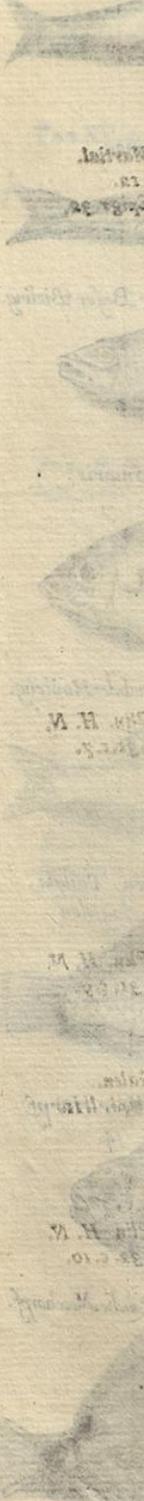
magnum foecorem, vixit hinc
cas, ut apud Aristotelem ex-
citur. Singularem cum vasis su-
pactiam habeat, ex eo quidam col-
ligunt, quod hinc nalla, in case
mense cum Chelide reperit est,
capitur, prodeat Aethiis: in-
gulati in Xiphias odio ferri, ex eo
nonnulli, quod eam balneae mern,
gladio suo in terra haerentem, con-
ficiant, ut Opianus testatur. In-

num invases.
foera foemina impieri incipit, ob-
magnum foecorem, vixit hinc
cas, ut apud Aristotelem ex-
citur. Singularem cum vasis su-
pactiam habeat, ex eo quidam col-
ligunt, quod hinc nalla, in case
mense cum Chelide reperit est,
capitur, prodeat Aethiis: in-
gulati in Xiphias odio ferri, ex eo
nonnulli, quod eam balneae mern,
gladio suo in terra haerentem, con-
ficiant, ut Opianus testatur. In-

ARTICULVS XXII

De Smeridis

Smerides, qui et Marides, quod scribit, qui etiam Marides appellat.
Athenarum dicitur, (Xello-
bant) ex Maresium hinc genere.
Vocantur et Lemnenses, nempe
quis

At
Hij
mal
XX
5

res. Quem locum Massarius explicans: dixit, aestate nigriores, quia fuscipiunt colores, caeruleos, qui quod ad albedinem sunt obscuriores, et nigriores.

Et rursus: Maena pisculus est digitalis longitudinis, hyeme candida, aestate varia, picturis caeruleis obliquis. Quomodo autem colores mutant, in Merula ac Phycide (ni fallor) explicatum est. Testatur denique Rondeletius, cum aliquando Roma Venetias venisset, Maenas se tanta colorum varietate conspexisse, ut vix primo aspectu agnosceret, quod suo in littore minus pictae sint. Quod ad *partes internas* attinet: Maenae *hepar*, ut Bellonius observavit, fungolum ex lacteo palefcit: sub cuius lobo dextro fel luteum oblongo vasculo includitur: *Splen niger*, *stomachus* oblongus. Raro in Oceano capiuntur; in mari tam supero quam infero frequentes esse, nomenclaturae apud utriusque maris accolae indicant. Maenaria insula ab earum frequentia nomen fortita est. Inter herbas in littore algofo, seu ut Ovidius, in herbofa arena *visitare*, Oppiani fide tradimus. A carne non omnino abstinere, quidam prodidere. Gregales esse apud Aristotelem legimus. *Parit* bruma, vel ut Bellonius, post brumam, et omnium piscium foecundissima esse censetur. Cum foetu foemina impleri incipit, ob malignum foetorem, *τερόγος* seu *Hircus*, ut apud Aristotelem extat, dicitur. Singularem cum vespis sympathiam habere ex eo quidam colligunt, quod illae nassa, in quae maena cum Chalcide reperta est, capiantur, prodente Aeliano: singulari in Xiphias odio ferri, ex eo nonnulli, quod eam balaenae metu, gladio suo in terra haerentem, conficiant, ut Oppianus testatur. In-

ter plebejos *cibos* reputantur, adeo, ut acervatim, vitato etiam emptore Venetiis vendantur, tum quod parvi sint, tum quod cum uterum ferunt, exquisiti foetoris. Unde Mar-

Martial.
l. 12.
Epigr. 32.

*Fuisse gerres aut inutiles maenas
Odor impudicus urcei fatebatur.*

et in Majali L. Pomponius Atellanarum Poeta, ut dicitur Agellio

— *Coenam quaeritat, si nemo cum
Vocat, revortit moestus ad maenam miser.*

Succi tamen bonitate Gobiis praestare Hicesius, teste Athenaeo auctor est; quod forte de iis, qui in littore petroso aut arenoso, et suo tempore capiebantur, sumendum est. Nam alias, Gobius friabili est carne, et saxatilium non multo inferiore. Liquamen seu gari speciem ex ipsis fieri solitam, Plinius innuit, dum scribit: *Sal etiam e muria salsamentorum recoquitur, iterumque consumpto liquore, ad naturam suam redit, vulgo e Maenis jucundissimus.* Apud Perisium quoque aliquid simile invenies, sit visceribus piscium in vas aliquod injectis, et sale conditis. *De usu in Medicina* haec habeto. Jus assumtarum alvum solvere; ut et salsas, si umbilico illinantur. Capitibus inveteratarum uftis ad sedis fissuras, et columellam inveteratam Galenum uti: ad uvam diu jacentem, cum gallae et floris aeris, denariis duobus, Marcellum Empyricum: ad Anginam cum melle illitis eundem. Plinius earundem cinerem, admixto sale et cunila, oleoque, vulvae mederi, et suffitione secundas extrahere, testatur. Cum allio tritus verrucas tollit, et verendorum pustulas discutit. In dysenteria quem praebeant Maenae usum, apud Galenum invenies.

Plin. H. N.
l. 31. c. 7.

Plin. H. N.
l. 31. c. 9.

Galen.
simpl. l. 11.

Plin. H. N.
l. 32. c. 10.

ARTICVLVS XXII.

De Smaride.

TAB. XX.
5. 6. 7.

Smarides, qui et *Marides* apud Athenaeum dicuntur, (Bellonius Graecos Anconae se convenisse

scribit, qui etiam *Maridas* appellabant) ex Maenarum sunt genere. Vocantur et *Leucomaenides*, nempe, quia

L 2

quia semper albae sunt, cum Maenae colorem immutent. Eum docti pisciculum esse volunt, quem Antipolitani hodie *Garum*, Veneti *Hirulam* seu *Herrulam*, Massilienses *Hiaret*, Galli *Narbonenses* et Hispani *Picarel*, quod fumo induratus et salitus, linguam acrimonia vellicet, Neapolitani *Cerrum*, quod vocabulum *Gaza* retinuit, nominant. *Rondeletius* *Garum* veterum esse putat, tum earundem nomenclaturarum affinitate, tum quod ex

Plin. H. N. l. 31. c. 7. eo *garum* fiat, idque teste *Plinio*, optimum. *Trium descriptionem* *Aldrovandus* tradidit.

Primus, *Maenae* et *Boopi* similis est; notis tamen quibusdam ab iis distinguitur. *Boops* enim lituris caret; quibus praedita *Smaris* est. *Boopi* rostrum quasi recisum, *Smaridi* longiusculum. *Boops* item quam *Smaris* rotundiori est corpore, quamobrem *Rotundetus* *Romae* nominatur. Differt vero a *Maena* etiam, quod et asperiores et paulo latiores squammas habeat. *Lineae* laterum utriusque rectae, sed in *Smaride* quadam serie, in *Maena* nullo plane ordine dispositae: suntque argenteae et subaureae, obscurae, a capite ad caudam ductae. Estque *Maena* minor, digitum nimirum vix superans, corpore item strictiore. Est denique peculiaris ei nota, qua et a *Maena* et a *Boope* discernitur. Cum enim os aperit, labia exerit tanquam ex tubo pyxidatim infarcto. *Pinnis* alioqui, aculeis, cau-

da, partibusque internis *Maenae* similis est: eodemque modo colorem, teste *Bellonio*, mutat.

Altero loco exhibitus *piscis*, *Smaris* *Bellonii* videtur. *Capite* est fere violaceo, prono nempe, nam supino albicat. Eodem colore totum corpus, sed multo dilutiore tinctum est. *Lineae* quinque insignes flavescentes a capite ad caudam perferuntur. *Pinnae* etiam flavescunt. *Exiguam* habet et vix conspicuam *lituram*.

Tertius *Smaridis* peregrinae nomine missus, tergo est caeruleo, caetera subviridi, nigris et argenteis punctis conspersus. Prono capite ad violaceum vergit, supino vero candicat. *Pinnae* omnes fere crocei coloris sunt, punctis conspersae nigricantibus. *Degunt* inter herbas in algoso littore; eodemque cum *Maenis* cibo vesci, verisimillimum est. Inter foecundas recenset *Ovidius*. *Pasta*, ex pane, caprillo caseo, et purissimo polline, inescantur. *Optimos* *pisciculos* esse *Helychius* scripsit. *Optimum* et suavissimum ex iis *Gavium*, apud *Guilielmum Pelicerium* *Episcopum* *Monspeliensem* *Rondeletius* vidit. *De usu in Medicina* proditum, caput tostum ad pilorum defluvia cum adipe urfino conferre; excrescentes ulcerum oras, ab eisdem pulvere reprimi, thymosque et clavos absumi. *Plinius* alicubi cum *ptisana* sumptas, vel cum foeniculo decoctas mulieribus lactis copiam facere scribit, alibi tritas illitas, verrucas tollere, et verendorum pustulas discutere tradit.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

ARTICVLVS. XXIII.

De Boope, seu Boco.

TAB. XX.
8. 9.

TAB. XXII.
6.

*Athen. Di-
pno. l. 7.*

Piscis, quem nos *Boopem* dicimus, is *Aristoteli* citante *Athenaeo* *βόξ*, *Numenio* *βόνξ*, qua etiam appellatione *Oppianus* utitur, *Speusippo* et aliis *Atticis* *βόαξ*, seu *παρά τῆν βόνν* a voce, ideo *Mercurio* facer habetur; seu quod *βόξ* *ὀφθαλμὸς* *ἔχει*, id est bubulos oculos seu magnos habeat, dicitur. *Tertia* est *Maenis* species, pedis, ut *Rondeletius* scribit, magnitudine, qui etiam *tres* describit. *Prior* *piscis* est

marinus, littoribus gaudens, ex *Maenarum* genere, pedali magnitudine, corpore satis rotundo, non compresso, quale fere est *Mugilum*. *Capite* brevi, et parvo. *Oculis* maximis, pro corporis magnitudine, utpote qui totam fere capitis regionem occupent. *Color* est vario. In dorso a branchiis ad caudam *lineas* ductas habet, alias aureas, alias argenteas, minus quam in *Salpa* illustres: ob quas ab *Aristotele* in

libro

libro περί ἰχθύων, κατοργαπτός, id est, in dorso pictus cognominatus est. In ventre nullae apparent lineae; sed hic squammis tegitur argenteis. Pinnae sunt Spari, Canthari, Sargi, pinnis similes. Cauda subaurea. *Ventriculus* magnus cum multis appendicibus: intestina tenuia admodum, hepar rubrum, splen ex rubro nigrescens. Nutritur alga, carne, luto. *Altera species* in multis priori similis; suis Bogueravel appellatur, cujus cognominis significationem, non omnino assequi se potuisse ait; peritiores tamen piscatores credere; sic dici, quia cum Ravalle vulgo vocatis piscibus, id est, (inquit) minutis, quique simul elixantur, et apponuntur, nec propter parvitatem seliguntur, capiatur, et vendatur. Boopi (inquam) vel Maenae similis est; rostro magis acuto, dorso ex caeruleo rubescente: oculis magnis et variis, nimirum circa pupillam nigram circulo ex aureo nigrescente: corpore toto latiore quam Boops, sed brevior. Boopis haec nostra species peregrina dorso fere est violaceo, aut amethystino, lateribus et ventre candicantibus punctis amethystinis, conspersis: pinnis omnibus flavis praeter eam, quae in tergo est, cujus quidem aristae flavae sunt, membrata vero viridescit. *Tertiam*, quia squammis caret, huc pertinere non iudico. Bellonius quoque *duas species* describit, dum dicit:

Duae hujus piscis cognoscuntur *differentiae*: siquidem earum *altera* minor est, et perpetuo parva, *altera* paulo major. Boces a Maenis ita distinguere poteris, quod Maenam videas esse latiori corporis compage, nigriore colore, et utrinque lituram unam habere. Boca perpetuo parva est, et pro sua magnitudine crassiori constat capite, corpore magis tereti. Boces et Maenae seu *Gerres* eandem corporis constitutionem, hoc est, pinnas, squammas, et capita habent. Boopes nulla litura variantur, sed ambo tereti corpore praedicti sunt. *Giru-*

li autem seu *Smarides* magis nigricant, et lituris variegantur. Boces teretiores sunt. *Giruli* magis plani, Bocum color hilari ac quodammodo aureo fulgore nitet, ut tergora colore ad aurum inclinante micare credas. *Gregalis* est, et litoralis piscis, herbosis gaudens. Piscis est parvus, oculos pro corporis ratione grandes habens. Duos habet in capite calculos non prorsus rotundos, ut in Passeribus, sed oblongos, ut in Merlangis. *Alter Boops* Orpho aut alicubi ex rubris cognatus est. Littoralis, (inquit) pisciculus, qui Bogue et Renaeu (cum icone scriptum est Bogue Renaeu sine copula) Massiliensibus dicitur, is Genuensibus Ruello vocari solet. Coloris est ejusdem cum Erythrino pisce, dentibus, pinnis ac capite consimilibus, sed reliquo corpore differunt. Nam Box vulgarem Bocam refert, eodemque circino tornata esset, nisi magis ad Erythrinum accederet. Verum linea, quae corpus Erythrini interfecat, per medium utrimque arcuata est. In hoc autem recta praetenditur, neque Erythrini gibbum habet: Dentes praeterea anteriores breves et acutos ostendit, sed tam superiores quam inferiores molares sunt, ut Sargo, quod etiam Pagro et Erythrino accidit. Hanc quoque peculiarem notam insignem habet, quod ejus branchiarum exterior spina ad radices nigra est. Putat Ovidii Bogyrum esse, quod Massilienses a Boopa et Gyro, id est Smaride, nomen ipsi indiderint, sed mendum est in Ovidio, et Cercyrus legi debet, qui apud Oppianum, circa petras conchulis plenas degit. Iisdem cum Maenis locis gaudent, eodemque cibo vescuntur. De Carnis ejus qualitate ita Athenaeus. Βόξ δ' ἰσθός, εὐπεπτός, εὐανήδωτος, ὑγρὸν αἷμα, εὐκαίλιος. δ' δ' ἀπ' ἀνδράκων γλυκύτερος, καὶ ἀπαλαττερός. *Bos elixus facile coquitur, facileque excernitur, jurulentum quid emittens, facilem alvum reddens. Assus succensis carbombus suavior est et tenerior.*

In Provincia etiam aegris apponitur.

Oppian.
Halient. l. r.
v. 140.
Athen.
Dipnos.

nitur. Anconae, Bellonii prior, multis modis condita, carnis privi tempore, potissimum Anconae, Illyrico

more, ex gelu conservata divenditur. Pfellus tamen inter excrementios pisces retulit.

CAPVT II.

De Squammosis planis.

ARTICVLVS I.

De Piscibus Psettaceis spinosis in genere.

Pisces, qui in latera compressi, latera ipsa in tenuem et latam extremitatem degenerantia habent, et quorum dorsi spina, non in dorsum et ventrem, ut in piscibus reliquis, sed in latera, suas pinnas seu apophyses transmittit, Plinio *Plani*, Columellae, *iacentes, prostrati, et cubantes*. Dorioni apud Athenaeum *πλαρσις*, id est, lati; quibusdam, quod supina parte candidi, prona vero terrei sunt, ut passeris aves, *Passeres*: aliis *Psettacae* vel cum Aristotele *Psettacei* pisces, dicuntur. Duo ipsorum genera, Spinosum unum, Selache seu Cartilagineum alterum, non eo tamen sensu, quo Aelianus et Artemidorus, inter Cartilaginea, quae squammis carent, ut Muraena, Conger, Torpedo, et caetera, referunt. Spinosi ovipari sunt. Cartilaginei ova quidem intus concipiunt, sed viperas more foetus, postmodum vivos, excludunt. Sethorum alii laevi cute praediti sunt, alii squammis teguntur. Videntur omnes e duabus pellibus compositam habere corporis speciem, et spina per medium dividi. Omnes item quaternas pinnas habent, more squammosorum, duas in prona, totidem in supina parte, sed praeter aliorum morem pinnae earum in gyrum circumvallantur. Branchiae utrimque quaternae, lingua nulla, oculi in supina corporis parte. Dentium loco maxillae in plerisque rugosa quadam scabritie asperae sunt. Gula veluti ingluviei cuiuspiam per similes, ventriculo contigua est. Os quamvis pro corporis portione exiguum omnibus, qui tamen in hoc genere

majores sunt, nullum non concharum aut crustatorum genus deglutiunt integrum, sicuti minores, qui in utroque genere minora sunt. Nul- lae ad pylorum apophyses: Cor ab una parte gibbum, huic quaedam caruncula atra quadrangula pulvini modo subfidet: ad cujus superiorem partem vesiculam annecti Bellonius testatur, et pulmonis officio fungi arbitratur. Hepar latum est, et ventriculum amplectitur. Vesicula fel- lis ab ejus extrema parte dependet. Lien ater, sub ventriculo situs, qui latus est, et cum intestinis anfractuose circumducitur. Degunt in mari, sed et stagna et fluvios, quod lutum appetant, et commode ibidem pari- ant, frequentant. Ideo Columella, *Coenosam regionem planum edu- care piscem* scripsit. Quia in arena et limo latent, ideo reciprocante ma- ri facillime capiuntur. In Belgii of- ficinis tanta eorum copia, ut univer- so orbi sufficere posse videatur. Quia ova in omnibus reperiuntur, ideo se- xu masculino carere scripsit Aristote- les; quod tamen de certo dunta- xat genere sumendum est. Conchy- liis et crustatis, piscitiis item vescun- tur. Pariunt teste Aristotele semel in anno.

De natatu eorum ita Aristoteles, Pisces Psettacei eo modo natant, quo Coclites, alteroquo oculo cap- ti incedunt, quia natura eorum transversa, distortaque est: itaque transversi natant, convolvuntque se strabonum more, suaque proliis latitudine, quam pinnarum admi- niculo, cursum dirigunt. Ingenium resipit,

Plin. H. N.
lib. 9. c. 20.
24.

Columel.
R. R. l. 8.
c. 17.

Arist. H. A.
l. 4. c. 11.

Arist. H. A.
l. 4. c. 11.

Arist. H. A.
l. 5. c. 9.

Aristot. de
Animal. vi.
cessu.

bae a figura vel foliorum laevitate Arnoglossi, id est, agninae linguae nomen impositum est, ita species isthaec Soleae, Arnoglossus a laevitate vel figura recte (inquit) nominabitur; squammis enim carere videtur, prorsusque laevis esse. Suis Perpeire vocari ait, et ex Solearum genere esse, ex corporis habitu, figuraque cognosci: Differre autem ab aliis, quod multis squammis tenuissimis et statim deciduis, integatur: corpore esse valde gracili, candido.

Quintam diminuto nomine *Ligulam* dicit, quod sit in hoc genere omnium minima; negatque majorum Solearum foeturam esse, quandoquidem semper parva sit: nunquam dodrantalem magnitudinem excedens. Lineam, quae corpus dirimit, spinamque firmat, vel tuetur, huic ex squammis ait esse compositam longe eminentioribus, quam in toto corpore, dempta ea parte, quae circa maxillam inferiorem est: duriore carne esse quam Buglossus laevis, glutinosique nonnihil habere: satis rarum esse piscem, et ob corporis tenuitatem vilem.

Sextam ac postremam *Gallis Fletam* dictam quod fluitando natet, antiquis (ut putat) incognitam, folisque Oceani accolis notam, Graecorum imitatione, qui rei magnitudinem *βε* et *τρο* particulis indicant, Hippoglossum appellat, quod caeteras non solum Soleas magnitudine vincat, verum etiam quatuor digitorum longitudine quandoque inveniat. Esse autem ex Solearum genere, vel ex primo aspectu iudicari posse scribit: oblongo enim (inquit) contractoque est corpore, parte altera candida, altera nigricante, in qua oculi sunt. Ore est contorto, dentibus munito cithari modo, quibus Buglossi carent. Carne est dura, sed suavi, ad Rhombi naturam proxime accedente. Ossa habet spongiosa, quibus inest medulla; quae

a cupediarum amatoribus expetitur. Piscis est maris Oceani, Antverpiae salitus, et in frustra dissectus venditur. Capitur etiam saepe in Oceano juxta Galliae Bononiam. Ibi hujus frustra farinae massae probe subacta et pasta inclusa, aromaticisque condita in furno coquuntur, ut diutius servari possint et exportari. Aldrovandus, non tantum aliud Hippoglossi genus, squammis praeditum minoribus, undique sibi color, flavescens scilicet; quodque a laterè uno lituras nigras, pinnam et caudas in extremo caeruleas, habet, exhibet: sed et alterius Soleae genus, quod squammis tegitur latissimis, estque unicolor et albicans. Quam Bellonius *Taeniam* vocat, illa tenuis gracilisque piscis est; et quod Athenaeus de Taeniis prodidit, Alexandriae, Canopi, et Seleucia in Antiochia, frequentissime reperitur. Bene ab Aristotelis et Rondeletii *Taenia*, in qua pinnarum numerus cum Anguillis convenit, distinguitur. Omnium fere marium piscis est, sed cum Rhombis Pontum ingredi Plinius negat, flumina ingressos multum pinguescere, Londini Bellonius didicit, in stagnis deteriores evadunt. *Littorales* sunt Oppiano, Ovidio in herbosa arena degunt. Terra, hoc est vado maris excavato per hyemem condicitur.

Nam quia lapides in capite habet, et corpore est tenui, frigus exhorrescit. Quantum ad usum in cibis, Matron Parodus apud Athenaeum, mediocrem succum praebere, ut saxatiliam vicem supplere possint, scribit. Galenus Passere molliorem, perperam asserit.

Duram enim esse, vel exinde, quod diutius fervetur, longa vectura putrescat, sic melior reddatur, colligitur. Facile tamen concoqui et minime excrementitiam esse, apud Rondeletium lego. Patinam ex soleis apud Apicium vide.

TAB. 14.
Aelian. A. 1. 11.
Oppian. Halie. 98.
Arist. 1. 2. c. 43.

Aldrovand. Histor. Piscium 1. 2. c. 43.

Aelian.

Athen. pnos.

Arist. H. A. 1. 2. c. 13.

Oppian. Hal. 1. 1. v. 99.

Athen. De pnos. l. c.

Galen. de Alim. facult. 1. 3. et 1. de

Cibus bonit. mali succi c. 3.

Apic. 1. 2. c. 4.

TAB. Aldr. de P. 1. 2. c.

PUNCTVM II.

De Citharo.

TAB. XX. 14. 15. **C**itharus, Aeliano *κίθαρος*, Op-
 Aelian. H. A. l. II. c. 23. piano, cui littoralis est, *κίθαρον* di-
 Oppian. Halicut. l. 8. citur. Nomen a lineis, quibus a sum-
 98. mo capitis vertice, ad extremam uf-
 Arist. H. A. l. 2. c. ult. que caudam distinguitur, invenit.
 Gaza, ex Aristotele, qui inter eos, quibus complures appendices circa ventriculum exeunt, numerat, *Fidiculam* vertit. Quatuor ejus nominis pisces, ex planorum genere omnes, esse, Rondeletius luculenter ostendit. Galenus planum et Rhombo similem facit, et quod Philotimus eum inter *μολασκόσαρκες* omiserit miratur. Aelianus Buglossum seu soleae affimilat. Galeni Citharum, Rondeletius eundem esse arbitratur cum eo, quem Athenaeus ex Aristotelis libro de animalibus et piscibus sic delineavit: Citharus ferratis est dentibus, solitarius, alga vescitur, linguam solutam habet, cor album et latum: esseque illum Psittaceum piscem, qui Romae satis frequens, *Folio* nominatur. Cum enim lingua piscibus a natura data sit ossa, et non soluta: vel dura, spinea et adhaerens: isque unicus sit ex planis, cui lingua soluta sit teste Aristotele, contra omnium aliorum piscium naturam: haud temere sese judicasse existimat, cum ex hoc, tum quod reliquae memoratae notae ex asse respondeant, hunc verum ac genuinum Citharum esse. Quod si vero quis hunc Rondeletii piscem pro Citharo non accipiat, quoniam squamosus cum sit, ex Rhombis ut pote laevi cute praeditis, quibus a Galeno affimilatur, esse nequeat; huic responsum esse volo, affimilationem ad Rhombum, non ad corpus, sed ad

carnis qualitatem, referendam esse. Aelianum vero suos Citharaedos squamosos facere: quamobrem etiam admiror Rondeletium suum hunc piscem Rhombo quodammodo similem esse dicere, cum neque tegumento, squamosus enim est; neque figura, oblongus enim; respondeat: quare prudenter subjunxit, Buglossum similiorem esse, si squammas excipias, quae Citharo magnae sunt, Rhombi instrumenti figura. Ab hoc Aristotelis Galenique Citharo differre putat idem Rondeletius, eum, qui Archestrato apud Athenaeum rufus sive subflavus cognominatur, assandusque et caseo multo, oleoque condiendus esse dicitur, quique sine sumptu apparari non potest: esseque eum, quem alii verum Buglossum esse volunt, non ob figuram solum, sed etiam ob asperitatem: Est enim bovis lingua magna et aspera, quo modo buglossum herba etiam nomen invenit. Superiori similis est figura, lingua magis soluta, oris scissura magna, dentibus ferratis, squammis intectus rotundis, aquarum asperitate *Citharum asperum* etiam appellari posse existimat, Buglossique nomine comprehendi. Virgam habet a capite ad caudam protensam, latiusculam, majoribus squammis constantem. Partibus internis superioribus similis est. Venetiis optimus reperitur. Carne est inter duram et mollem Galeno media. Stomacho ingratus malique succi Xenocrati. A Diocle assus commendatur. Rondeletius, quod Salpae modo alga pascatur in suaviorem prodidit. Apollini qui Citharum invenit sacrum, apud Athenaeum legimus.

Athen. Di-
 pnos. l. 7.

PUNCTVM III.

De Rhomboide Rondeletii, et Passeribus Squammosis.

TAB. XX. 16. **R**HOMBOIDES Rondeletii,
 Aelian. H. A. l. 2. c. 45. Rhombi nomine Romae ab ichthyopolis venditur. Forte melius, *rotundus Buglossus*, vel *rotunda Solea* aut *Lingulaca* vocaretur. Squammis parvis integitur. Oculi multum invi-

cem distant. Linea a capite ad caudam per medium corpus ducta initio sinuosa, dein recta, corpus in duas aequas partes dirimit. Corpore est exiguo et brevi; nunquam enim palmi magnitudinem superat, quan-

M

quan-

quantum Rondeletio liquit observare. Internis partibus a Rhombo non differt. Carne est media, neque molli nimium, neque dura. Ejus nullam a veteribus mentionem factam fuisse credit. Junius in suo nomenclatore Belgico vocat Scarde. **PASSERVM SQVAMMOSORVM** tres idem Rondeletius species ponit. *Priorem Limandam* Galli dicunt, ob corporis tenuitatem, ut Bellonius conjicit, quam cum diffisis dolabra afferibus communem habet. Angli un Brut. Hic, teste Junio, Batavorum Grieta est. Ego enim id non satis memini. Flavus in pinnis, quae corpus ambiunt, et in reliquo corpore maculas habet. Linea corpus intersecans, sinuosa. Magnitudine ad Quadrantulum (de quo mox) accedit. Lucidiori aëri expositus, pellucidus videtur. Dentes teste Bellonio inter caeteros sui generis pisces, longiores habet: squamas conspicuas valde tenues atque asperas, quaeque difficillime cuti adimuntur: quod cum solea quidem magis, cum caeteris vero minus, commune habet. Vento indurati ingenti quaestu ad mediterranea loca Germaniae superioris venales feruntur. Gallis ex Britannico littore recentes adducuntur. Italiae plane ignoti sunt. Carne ajunt esse candi-

da, humida, molli, parum glutinosa: non multum Buglois sive Soleis inferiore.

Alteram species Gallis Flez, Anglis Phlonder, teste Bellonio, qui Flesum fluviatilem vocat, verum improprie, et contra piscis naturam: non enim in fluminibus nascitur, sed in mari, ex quo in flumina migrat, caeterorum planorum more. Corpore est, quam vulgaris Passer, paulo longiore, et ubi adlevit, crassiore. Squammis integitur parvis, colore est nigro. In corpore pinnisque id ambientibus maculas rufas habet. Officulis munitur in capite, medioque corpore in parte supina.

Tertiam Britanni Helbut dicunt, Hollandi Heilbut vel Eelbut, Germani Heiligbut, Galli Fletelet, nomine (ut apparet) diminuto a Flez, cum alioqui sit major, caetera similis est. Utraque in Anglia et Belgio frequens: nobis, Gallisque et fortassis antiquis etiam incognita, quia ad Oceanum usque non pervenerunt, nec in Oceani piscibus cognoscendis multum operae studique posuerint. Utriusque caro candida et mollis, salubris et delicata: Fleteletus tamen paulo durior est.

CAPVT III.

De Piscibus littoralibus laevibus.

ARTICVLVS I.

De Piscibus littoralibus non planis.

PVNCTVM I.

De Sandilz Anglorum.

TAB. XXLI.
Aldrov. de
Piscib. l. 2.
c. 49.

Piscis, quem jam descripturi sumus, Anglis *Sandilz*, id est Anguilla de arena, tum quod longo sit corpore, tum quod sese occulturus sub arenam se citissime mergit, dicitur. Gesnerus *Ammodyten* vocabulo Graeco vocavit. Capite est tenui ac rotundo, rostro longiusculo et acuminato: ore parvo: corpore reliquo oblongo, si latitudini conferatur.

Nam cum ejus medium (caput enim et cauda arciores sunt) pollicis crassitudinem non superet, longitudo ad palmi mensuram extenditur. Quamobrem sicuti longis, sic etiam et parvis annumerari piscibus debet. Cum neque pollicis latitudinem, neque palmi longitudinem excedat unquam. Dorso praeterea (in quo pinnae duae reperiuntur, in ejus medio una, ac prope

prope caudam altera) subcaeruleus. Ventre vero in quo præter binas, quas utrimque habet pinnas, una etiam alia post excrementorum orificium subsistit, argenteus conspicitur. Frequentissime in Britanniae littoribus capitur. Saepe etiam in Bononiensi, ubi idem nomen obtinet. Quibusdam anni temporibus, seu majorum piscium injurias fugiens, seu naturae impulsu, aqua derelicta, sub arenam penetrat: inde pedibus et pectinatim incisis lignis, ab incolis extrahitur. Pauperum duntaxat necessitatibus inservit.

Huc pertinet alter piscis *Mer-suuyv* id est, *Porci* marini nomine missus, quod Porci more rostro terram fodiat. Litoris et specie corporis Lucium imitatur, sed aculeum rectum in fronte gerit. Litorae omnes nigrae sunt. Pinnae ventris, caput supinum et cauda rubent: caetera flavescit. Marinusne vero, an dulcium aquarum piscis sit, non satis memini, quamobrem historia ad priorem piscem pertinet. Marinum tamen esse nomenclatura docet.

PUNCTVM II.

De Dracone.

TAB. XXI.
2. 3. 4. 5. 6.
*Aldrovand.
de Piscib.
l. 2. c. 50.*

Draco piscis, Graecis veteribus *δράκων θαλάσσιος*, modernis *Δράκων*, unde Siculi, Neapolitani, et Romani suum Tragine deflexerunt, dicitur. Jovius Trachurum, qui in cauda, non cervice aculeos habet, perperam vocavit. Plinius, qui Draconis marini nomine duos diversos pisces, ut ex libro nono capite vigesimo septimo colligi potest, intelligit, quorum unus serpens marinus est, quem Aristoteles libro nono capite decimo septimo describit, ab Araneo male specie distinxit, quem et Isidorus, qui Araneum ita describit, ut Draconi huic marino omnia competant, securus est. Quod ab Araneo Aristotelis distingui debeat, mirum non est, cum ejus Araneus, a nullis Graecis authoribus venenatus esse tradatur: hunc omnes post Pastinacam venenosissimum asferant.

Salvianus duo ipsius genera ponit. *Primus* piscis est oblongus, et ut Bellonius ait, forma pugionis modo compressa, unde a quibusdam Gallis Poignastre vocatur, quasi pugio. Salvianus squammis carere dicit, item Bellonius, vel saltem exiliores habere, quam sint serpentium. Rondeletius parvas ei tribuit ac tenues, Aelianum (ut apparet) secutus, qui asperas habere scribit *φολιδωτα*, quae sere serpentibus tribuuntur,

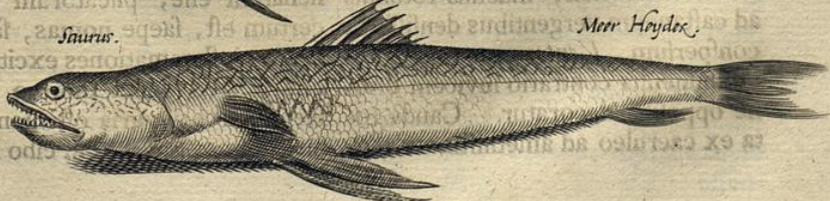
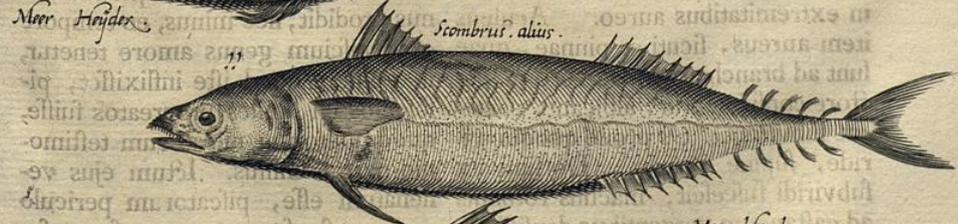
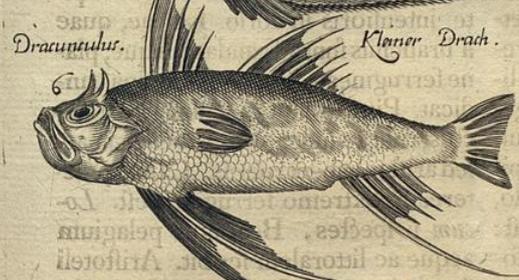
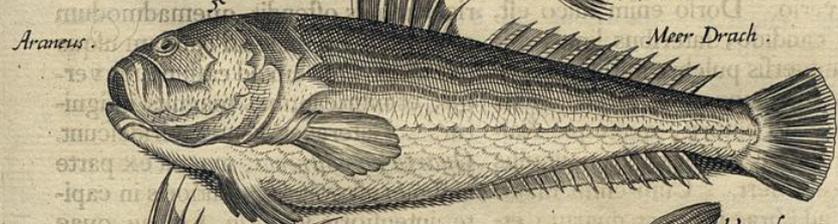
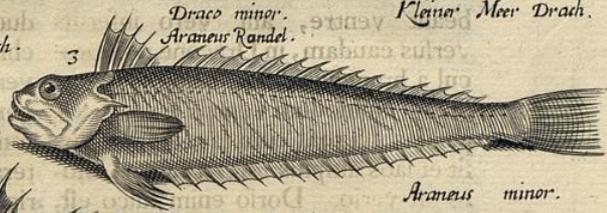
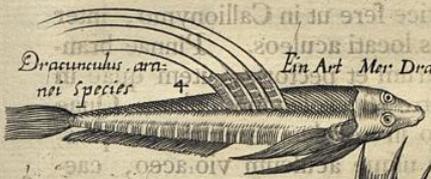
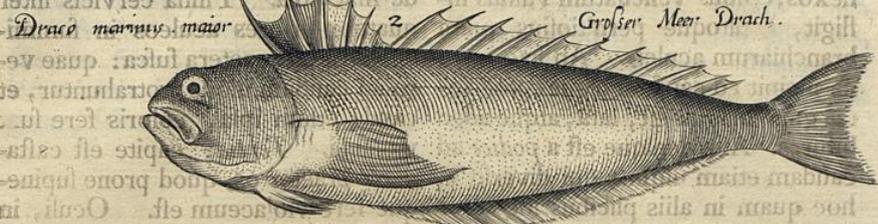
et ipse etiam Rondeletius sine squammis et plane nudum Draconem pingit. Percam marinam quodammodo refert capite, magno scilicet et rotundo. *Os* non in longitudinem, sed in obliquum, nec recta sed curva scissura fissum habet: Connexa enim latera inferioris maxillae (quae paulo longior est superiore, nec recta nec oblique sursum porrigitur) a concavis superioribus lateribus, dum illud clauditur, suscipiuntur. *Dentibus* ut in Dracone serpente id communitum est. *Oculi* magni sunt, quibus magnitudine supercilia respondent, sursum spectantes, ac adeo splendide virescentes, ut smaragdum pulcherrima viriditate superent, iidem brevi intervallo a se distant, in quo triangulum expressum et aculeos parvos cernas. *Branchiae* utrinque quaternae, quarum exteriora opercula aculeo ad caudam spectante armantur, ut dictum est: quae opercula post articulationem cum ossibus capitis, tenui membranaeque simili substantia potius quam ossea constant, quamobrem Draco ea cum extra aquam aërem trahit, inflat, non aliter quam nos buccas inflamus. Ad branchias *pinnae duae*, eo situ, ut in fluviatilibus, hoc est, inferiores multo quam in marinis esse solent: inter has et scissurae oris finem, in parte superiora, duae aliae minores, candidae. In cervice vel dorsi principio quin-

que habet *aculeos* tenues, nigros, praecutos, tenui membrana anteriori parte nigra, posteriori vero alba connexos, quibus venenatum vulnus infligit, multoque perniciosius quam branchiarum aculeis. Ab hac, pinna incipit ad caudam usque continuata, quae magna est, lata, atque adeo bifurca. Alia denique est a *podice* ad caudam etiam usque: qui diverso in hoc quam in aliis piscibus loco situs est: cum enim alii in medio eum habeant ventre, alii vero inferius versus caudam, in Dracone non procul a branchiis distat: unde fit, quod brevis admodum ventris ejus sit capacitas interna, cum tamen carnosus sit et satis amplus *ventriculus*. Colore est vario. Dorso enim fusco est, ventre candido, lateribus lineis aureis transversis pulchre distinctis. *Alter*, qui forte non male *Dracunculus* Plinii vocari poterit, quemque Salviianus minorem vocat, in nonnullis a priore differt. Cum enim major crebro ad librae unius et duarum etiam aliquando magnitudinem excreseat, (Rondeletius in Oceano aliquando cubiti magnitudinem attingere tradit) minor ne dimidiam quidem libram implet: praeterea capite et corpore reliquo non rotundo, ut major; sed in latera compresso est: cujus denique latera non subluteo solum colore, quo major ille insignitus est, sed frequentibus etiam et obliquis ad caeruleum colorem vergentibus lineis pulcherrime depicta sunt. Aldrovandus *quatuor* Draconis *species* exhibet. Prior aculeo ad branchias, pinnaeque numero cum praecedenti convenit, colore vero et maculis lineisque differt. *Os* branchiarum colore sunt roseo, sed in extremitatibus aureo. Aculeus item aureus, sicuti et pinnae, quae sunt ad branchias: quae vero in pectore conspiciuntur, albicant, caeterae subvirent. *Os* prone quoque viride, supine albicat. Dorsum ex subviridi fuscescit, maculis rotundis ad castaneum vergentibus densissimis conspersum, *Venter* argenteis lineis crassiusculis contrario invicem ordine oppositis decoratur. Cauda tota ex caeruleo ad amethystinum ten-

Aldrov. l.c.

dit. *Alter* species in vertice insignem habet aculeum; colore est in dorso subcastaneo, ventre albo, valde maculosa. Pinna cervicis inter quatuor priores aculeos in summitate atra est, caetera fusca: quae vero ad caudam usque protrahuntur, et cauda etiam ipsa, coloris fere sunt violacei. *Tertia*, capite est castaneo, praeter os, quod prone supineque fere violaceum est. Oculi, in vertice fere ut in Callionymo, inter duos locati aculeos. Pinnae branchiarum et pectoris, item quae in ventre est, roseo sunt colore: Quae vero in cervice cernitur, ad quartum usque aculeum violaceo, caetera albicat, et rotundas, fusci coloris maculas ostendit, quemadmodum et subsequens, quae ad caudam usque excurrit. Dorsum ad castaneum vergit, et nigricantibus maculis insignitur. Latera et venter viridescunt. *Quarta ac postrema*, magna ex parte castanei est coloris, dilutioris in capite, intensioris in dorso. Lineae, quae a branchiis sunt ad caudam usque, plene ferrugineae. Tota pars supina candidat. Pinnae ad branchias et ad pectus, rubrae sunt: caeterae caeruleae, sed aristas habent rubras. Cauda praeterea in extremo ferruginea est. *Locus* si spectes, Bellonius pelagium aequae ac littoralem scribit. Aristoteli simpliciter talis est. Oppiano in petris, et arenis pascitur. Lorigunculis et aliis minutis piscibus vescitur, ideoque Nicander ἀλιγγαίτην, *maris vastatorem*, Aelian. H. Epicharmus ἀλιγμον nominat. Gregalem non esse vel inde conjicies, quod nunquam plures capiantur: Mirum etiam, si verum est, si manu dextra attrahere coneris, violenter reniti; si sinistra, cedere et capi, quod Aelianus prodidit, nec minus, eo tempore cum piscium genus amore tenetur, in vulnere quod iste inflixisset, pisciculos illi similes procreatos fuisse, quod multorum piscatorum testimonio narrat Gillius. Ictum ejus venenatum esse, piscatorum periculo certum est, saepe nomas, saepe febres et inflammationes excitat, plusque a vivo quam mortuo periculi. Remedia varii varia ostentant. Plinio Mullus illitus aut in cibo sumptus prodest.

Aelian. H. A. l. 5. c. 37.

H. 6.37

prodest. Dioscoridi et Galeno Dracopro proprio ictui applicatus placet. Aeginaeta cerebrum piscis in potu praescribit et sulfur cum aceto imponit. Aëtius locum affectum cum plumbo fricari jubet. Piscatorum experientia jecore illito dolor mitigatur, foliorum lentisci affricu pun-

ctura curatur. Genuenses exiguum Thlaspium genus, quod in ipsis litto-ribus nascitur, admovent. Recentis piscis e capite cinis, contra omnia venena prodest, mirabili discordia, si Rondeletio credimus. Plinius, ossibus gingivas scarificare jubet, ut dentium dolores sedentur.

Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 50.

PUNCTVM III.

De Dracunculo.

TAB. XXI. 6. **D**racunculi Plinius inter veteres meminit. Inter Recentiores a Rondeletio describitur. Est piscis marinus inquit, dodrantali magnitudine, cotto fluviatili non multum absimilis, rostro acutiore, et capite latiore, Ranae etiam piscatrici quodammodo similis; sed Rana piscatrix ore est majore, pinnis concoloribus, quae in Dracunculo variae sunt. *Capite* est magno, compresso, *rostro* prominente, *ore* parvo sine dentibus, sine ulla ad branchias scissura; sed hujus vice supra caput utrinque *foramen* est, ut in Hippocampo, quod, nisi dum piscis vivit, eoque aquam trahit, et emittit, manifestum est. *Oculos* magnos supra caput positos habet: capitis os in aculeos definit ad caudam spectantes. *Pinnas* longissimas pro corporis magnitudine habet, partim aurei, partim argentei coloris aemulas. Quae ad branchias sitae, aureae sunt, in radice argenteae. Quae in supina parte, a caeterorum marinorum piscium pinnis, situ magnitudineque diffident: nam et ori propiores sunt, et longiores, quae sunt ad branchias. In dorso duae eriguntur: prior (hac in pictura vix apparet) parva est, aurea et argenteis lineis distincta; posterior ma-

gna admodum in medio dorso, papilionum alis non valde dissimilis, radiisque quinque hordei aristas similibus, membranaque constans. Radii priores longiores sunt, posteriores breviores, contra quam in membrana, quae singula radiorum intervalla, veluti intertexta occupans, paulatim crescit. Eadem quoque varia est, lineis etiam argenteis in medio duarum nigrarum sitis distinguitur. Haec in medio dorso cavo veluti in vagina conditur. *Aliae* est a podice ad caudam, etiam aurea demptis ejus simbriis, quae nigricant. Corpus totum sensim gracilius fit, et in pinnam longam terminatur, cujus simbriae nigricant. Est et picto corpore: nam ab hujus medio, argenteae lineae ad ventrem ductae sunt. In maxillis partibusque anterioribus veluti punctis argenteis notatur. *Ventre* est lato, plano, candido, cuticula tantum tegitur. Capitur in Agetesi littore, imprimis Caniculae vigentis tempore. Venustas et summum Dei in eo artificium pretium ei fecere. Carnis substantia Gobionibus parvis similis est, iisdem alimentis vescitur. Ictum minus venenatum habet.

Icon Dracunculi Tabula XIV. 2.

PUNCTVM IV.

De Uranoscopo.

TAB. XXI. 7. **P**iscis, quem *Uranoscopum* seu coeli speculatorem dicimus, Aristoteli, Dioscoridi, et Aeliano *καυλιόσκωπος*, Theodoro *pulcher* dicitur, non tam ob corporis pulchritudinem, deformis enim est; quam vel quod *Uranoscopi* nomen sit pulchrum, et homine quam pisce dignius; *Masilientes Tapecon* quod, cum pessi instar conformatus sit, aliquam cum pudendis similitudinem habeat; et *Raspecan*, quod ca-

put ob asperitatem ad scalpenda pendenda muliebria accommodari possit, vocant; Oppianus *ήμεροκόπον*, quod interdiu dormiat, noctuque vigilet, Hesy chius et Varinus *ψαμμοδότην* seu *Arenarium* dixere, quidam *Άγρον*, id est, castum, Athenaeo vocari credunt, sed mendum subesse putat Gesnerus. Piscis est laevi cute, eaque dura, et quae facile excoriari potest, praeditus: corpore fere rotundo: *capite* magno

osseoque et duobus aculeis ad caudam spectantibus aspero, quo Ranam piscatricem quodammodo refert: vertice admodum lato.

Rostro quodammodo caret. *Os alio* quam in aliis piscibus fieri solet, loco situm est, nimirum supra caput, et (ut Oppianus ait) inter medios oculos; estque magnum et valde patulum et inferiore maxilla furtum maxime attracta clauditur. *Dentes* habet exiguos, *linguam* brevem sed latam, quae internas oris partes ita occupat, ut nisi digito eam comprimas et submoveas, non videantur. Ex ea parte quae inter linguam est, et maxillam inferiorem oritur, teste Rondeletio, *membrana* in principio latiuscula, sensim in carnolam rotundamque apophysin desinens, extra os propendens, qua pisciculos allicit, allectos devorat. Eandem cum vult, retrahit, et exerit, veluti serpens linguam. Pars inter oculos interjacens depressa est et concava. *Branchiae* utrimque quaternae sunt, quarum ossea opercula, posteriore parte aculeo robustissimo ad caudam spectante horrent. Juxta branchiarum scissuram *pinnae* duae magnae et robustae, crassae, et mucosae et variae exoriuntur. Subsunt in parte supina duae aliae minores, albae, maxillae inferiori propinquae. Has pinnas sequitur os veluti sternum, quod tribus aculeis horret. Succedit pinna alia a podice ad caudam. In dorso duae sunt, quarum prior capiti propior parva est et nigra, ut in Araneo: posterior ad caudam eandem usque porrigitur, dorso concolor.

Cauda in pinnam latam desinit, Pavonis caudae dum piscis vivit, aemulam, simbriae purpurascunt, *Venter* est subalbidus: dorsum vero ac partes reliquae ex cineraceo fuscae apparent, qui colores, dum vivit, manifesti sunt, alioqui una cum vita pereunt.

A capite lineae duae ex squammu-

lis constantes ad caudam profunduntur. *Ventriculus* amplus est, crassus et carnosus, cum appendicibus plurimis, *intestina* ter revoluta, *hepar*, candicans, a cuius exteriori parte fellis vesica pendet, admodum magna pro corporis ratione, felle valde distenta, quod substantia et colore oleum aemulatur: cuius rei meminit Plinius, nulli piscium hoc copiosius esse scribens: citat autem Menandri auctoritatem in comoediis, immemor fortassis ejusdem mentionem fieri ab Aristotele, qui nempe Callionymo in jecore fel inesse tradidit proportionem corporis omnium copiosum: addit Aelianus hunc philosophi locum recitans, jecur ipsum tradere ad dextrum latus collocatum esse Menandrumque, huic rei testimonio esse in Mesenia, his verbis: *Facito te fel habere Callionymo copiosius*: item Anaxippum in Epidicazomeno dicentem, *nisi moveas et sic ut Callionymi fervere efficias omne fel*. Lien exiguus, rotundus atque rubens ventriculo haeret. *Vulva* bifida est et longa.

Non multum excrescit, et raro pedalem longitudinem excedit. *Littoralem* esse Aristoteles prodidit, post eum Rondeletius, *Carne vescitur*, et pisciculis apophysi illa, quam extra propendere diximus, insidias struit.

Adnatant tanquam ad vermem, et capiuntur. Si cibum capto objeceris, eo usque se infarcit, ut cibus ad ipsum os redundet. Adeo vivax est, ut si omnibus internis spoliis, moveatur adhuc. Comeditur a plebeis, quia virosi odoris est, unde *Saepus* gravis Diphilo apud Athenaeum vocatur. Nec mirum, cum coenosis aquis vescatur. Hippocrates tamen non solum non improbat, sed et in victu praescribit. Nonnulli felle oculos Tobiae curatos fuisse volunt. Cicatrices sanare et carnes oculorum supervacuas consumere Plinius tradit.

PUNCTUM V.

De Trachuro.

TAB. XVII.
12.

Trachurus seu ut Oppianus et Galenus scribunt *τραχῦρος*, quo nomine apud Latinos veniat, ingno-

ratur. Lacertum male vocari vel exinde patet, quod iste *νοτιός*, si pro peculiari specie accipias, vocatur.

Male

Arist. H. A.
l. 2. c. 15.

Arist. H. A.
l. c.

Aldrov. Hist. Piscium
l. 2. c. 51.

VIXX. ad
11. 310

Hippocr. l.
de affect.
intern.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 2. c. 52.

Oppian.
Hal. l. 1.
v. 106.

Male et *αεὶγον* dici Oppianus, qui tanquam diversos pisces appellat, testatur. Forma ejus nisi paulo longior esset, *ovata* dici posset. Cum enim ejus medium corpus latiusculum sit, deinde utroque versus arctatur, donec rostrum ore clauso, atque extrema pars caudae carnea, acuetur. Inferior autem maxima, quae superiore paulo longior est, cum os clauditur, non recta sed oblique sursum excurrit, unde os etiam non in longitudinem, sed in obliquum scissum est, dentibus adeo paucis et minutis munitum, ut edentulum videatur: revera tamen maxillarum pars denticulata est. Est autem ut Scombri admodum magnum: item oculis, ut in Melanuro. *Branchiae* utrimque quaternae. *Pinnis* natat quatuor, quarum duae majores ad branchias sitae sunt, duae aliae minores in ventre: aliae item duae in dorso eriguntur; prior latior et brevior, in eminentiore dorso: altera paulo inferius arctior, sed longior, nam per dorsum reliquum fere usque etiam ad caudam porrigitur. *Podex* in medio ventre est, a quo alia denique pinna ad caudam usque demittitur. *Cauda* autem bifurca est, similis *Acus* vulgaris. In medio corpore *lineam* habet a capite ad caudam deductam, multis ossiculis, ita horri-

dam, ut serra esse videatur, non rectam quidem, sed media sui parte inflexam et obliquam, in cauda eminentiorem, asperiolemque quam in aliis partibus, quaeque ob id *caudam quadratam* efficiat. Squammis caret, *laevi* tantum cute praeditus. Dorso subcaeruleus, ventre vero et lateribus argenteus est, purpureoque aliquantulum eminentur, ut inde *αἰδοπίνυ*, id est, varium forte dixerit Numenius. *Trachurus*, cujus hic iconem damus, colore fere est albicante, aureis ubique lituris varius. Cauda ex violaceo fere ad caeruleum vergit. Ad pedalem magnitudinem perraro excrescit. Versantur circa littora. Numerosi omnibus anni temporibus seu nassis, quod veteribus apud Oppianum suetum, seu retibus, quod hodie in usu, capiuntur, ut inde gregales esse conjicias, et Romae *Friciturae* nomine venundantur. Aelianus, equam in utero habentem, si ei cauda *Trachuri* appendatur; piscis mox liber in mare dimittatur, non multo post abortum pati, prodidit, vere an falso non dicam. Inter durae carnis pisces, a Philotimo censentur, ideo Diocles apud Athenaeum aridos vocavit, nec dissentit experientia, nisi forte externa pinguedine, aut jusculo tener aut jurulentus fiat.

Oppian.
Hal. l. 3.

Aelian. H.
A. l. 13. c. 27.

Athen. Di.
pno. l. 7.

Galen. de
Alim. facult.
l. 3. c. 31.

PUNCTUM VI.

De Scombro.

TAB. XXIV.
9. 18. 11.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 2. c. 53.

Qui Graecis *αεὶμβρος*, is Latinis Scomber et Scombrus, Horatio *Piscis Iberus*, plerisque nationibus, *Macarel* et *Maquereau* non tam a Graeco *μακρὸς*, quod Scaligero placet, hoc enim nomen iis potius conveniret, qui veteribus *Opiophagis* Dii vocantur; quam, leno, quasi, quod verno tempore parvas *Alaufas*, quas *virgines* dicunt, subinde subsequi soleant, dicitur. *Corpore* est terete, denso, carnoso, utrimque in acutum desinente, *rostro* scilicet atque corporis extremo, cui cauda annectitur: et si parva magnis comparate licet, *Thynno* (ut *Scholias* Aristophanis scribit) similis. *Oris* scissura ingens pro corporis por-

tionem; *dentes* exigui; *caput* rotundum; inferior maxilla in superiorem recipitur, et clauditur pyxidis modo. *Oculi* magni, aureo colore micantes. *Branchiae* utrimque quaternae: juxta quas pinnae binae, totidemque in ventre. A *podice* alia est, eique supra posita in dorso similis: quas ordine certisque intervalis, aliquot aliae pinnulae subsequuntur, quod tamen huic soli proprium non est, sed cum *Thynnis*, *Pelamydibus*ve commune: alia denique est in dorso initio aculeis nonnullis horrida.

Cauda in lunatam pinnam degenerat. In ipsis aquis sulphurei coloris est, extra non qui caeteris, (ut *Plinius*

nus ait) sed fere caerulei, sulphureum autem colorem quem intelligat, alias explicat, inquit: Fulmina et fulgura, sulphuris odorem habent, ac lux ipsa eorum sulphurea est. Est vero caeruleus ille eorum color potissimum in dorso: nam venter lateraque argentea sunt. Totus lineis nigricantibus, obliquis, insignis est: squammisque caret, licet apud Athenaeum squammatum esse quispiam velit, negandi vocula videlicet librariis omissa. Ad cubiti magnitudinem accedit. Sunt *mari peculiares*, et aliquando juxta arenosa littora degunt, saepe in petris, quae chamis et patellis plenae sunt. Etsi autem tam in Oceano, quam mari mediterraneo, sinu Adriatico, et Hellesponto, capiuntur: juxta Herculis tamen insulas, prope Carthaginem novam tam copiosi et frequentes sunt, ut una earum Scombraria, teste Strabone, dicatur: In Oceano tanta crassitudine proficiunt, ut pari cum Pelamydibus magnitudine, auctore Bellonio, evadant, in Adriatico parvi sunt. Existimavit aliquis in minore maris ambitu frequentes praedas exerceri, ideo non crescere. Vix ad Tergeste ac proximum sinum comparent Scombrici: atque ilico capiuntur. In Oceani latitudine fuga moram, mora parit incrementum, ideo grandescunt, quia non capiuntur. *Gregales* * sunt, et a locis † frigidioribus calidioribusque, tanquam Thunni, ut qui imbecilliores, dulcioris pabuli gratia discedunt. *Beneficii* memores esse, Aelianus exemplo singulari, prodidit. Mane a piscatoribus cibati, feras Scombrorum suorum objectu ita concludunt, ut fuga sibi consulere non possint, hinc capiuntur. *Inserviunt et mensis*. Diphilus leves esse, et facile e stomacho descendere dixit. Hicifus multum nutrire, minus vero facile excerni judicavit viscosiores et crassiores, concoctu difficiles, et excrementitios esse, experientia eos docuit. Venetiis verno tempore, quo pinguiores sunt, in delitiis habentur. Romae ob siccitatem inter ignobiles reposuit. Quia graves et ventriculo

refractarii. *Ταρχυέσσαι*, id est, sale inveterari scripsit Athenaeus, habenturque inter *ταρχυέσσαι* optimi. Veteres ex iis *garum quoddam* habebant, de quo ita Plinius. Est etiam nunquam liquoris exquisiti genus, quod garum vocavere, intestinis piscium caeterisque, quae objicienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur e pisce, quem Graeci Garum appellabant, (ut supra ostendimus.) Nunc e Scombro pisce laudatissimum in Carthaginis Spartariae caetariis: lociorum appellatur; singulisque millibus numerum permutantibus congios paene binos: Nec liquor ullus paene praeter unguenta majore in pretio esse coepit, nobilitatis etiam gentibus. Scombrus quidem et Mauritania, Baeticaque et Carteja ex Oceano intrantes capiunt, ad nihil aliud utiles: Laudantur et Clazomenae garo, Pompejique et Leptis, sicuti muria Antipolis ac Thurii: jam vero et Dalmatia. Vitium hujus (gari nempe, non muriae, ut Rondeletius vult) est alex, imperfecta nec colata faex. Coepit tamen et privatim ex inutili pisciculo, minimoque confici, Apuam nostri vocant: Forojulienfes piscem ex quo faciunt Lupum (super quo nostrum judicium supra diximus) appellant. Transiit deinde in luxuriam, creveruntque genera ad infinitum: sicuti garum ad colorem multum veteris, adeoque dilutam suavitatem, ut bibi possit. Aliud vero ad castimoniarum superstitionem, etiam sacris Judaeis dictum, quod sit e piscibus squamma carentibus (*legendum apparet non carentibus, nam Judaei hodieque nisi squamosos edunt, et non squamosis abstinent, ut duo gari sint genera, unum e squamosis, ut ex Lupo sive Encrasicholo, Maenaque et Smaride consimilibusque, alterum ex laevi cute praeditis, ut ex Scombris*) hic lex pervenit ad ostrea, urticas, gamma-ros, Mullorum jecinora, innumerisque generibus ad saporem gulae coepit sal tabescere. Haec obiter indicata sunt desiderii vitae, et ipsa tamen nonnulla usus in medendo. Hujus usus apud nos desit, apud Turcas Constantinopoli non item: quia pisces plerof-

Scaliger. in
Exercit.

* Aristot. H.
A. l. 9. c. 2.

† Aristot. H.
A. l. 8. c. 12.
et 13.

Plin. H. N.
l. 9. c. 15.

Aelian. H.
A. l. 14. c. 1.

Plin. H. N.
l. 31. c. 8.

T A
XXV.

Aldr
de Pij
l. 2. c.

Arist.
l. 9. c.
c. 13.

Colur.
R. R.
c. 13.

* Arij
l. 5. c.

TAB.

Aldr
Pisic
c. 55.

Aelia
A. l.

plerosque frigos vendunt, iis intestina et branchias eximunt, immittuntque muriae, ut in garum vertantur. Sociorum vero Garum vocatur, seu quod ganeones et lurcones eo lociatim uterentur, ut quidam Galeni scholiastes putat, seu quod a focis populi Romani, Hispanis nempe deferretur. Faecosum ac plane foetidum fuisse, facile Martialis indicavit, dum dicit:

*Vnguentum fuerat, quod Onyx modo parva gerebat,
Nunc postquam olfecit, Papilus, ecce garum est.*

Vsum in Medicina si spectes, arquato morbo correptis comestos opitulanti Aelianus scribit; in aceto putrefactos mulieres strangulatu oppressas excitare Plinius.

PUNCTVM VII.

De Colia sive Lacerto.

TAB. XXVIII. 12. **P**iscis, quem *κολίας, κοιλίας, et κοχλίας* in vulgatis Aristotelis exemplaribus, seu a pica varia, quam *κολιον* aut *Αδροvand. κολίας* dici, nescio quo auctore, Bellonius credit, quod variegata latera habeat, unde *καλιόγραπτος* Athenaeo, seu aliam ob causam vocatur. Theodoro *Arist. H. A. κολίας*, seu *Monedula*, et *Graculus*, Latinis ut C. Celso, Columellae, ac Martiali, *Lacertus* audit. Magnam eorum cum Scombris affinitatem esse, non tantum inde colligere licet, quod ab Aristotele et Columella semper simul nominantur: sed etiam quod Lemni incolae magnitudine duntaxat a Scombris differre asseruerint, et Plinius Coliam Lacertorum minimum faciat, quod et apud Athenaeum, qui Sardam Coliae magnitudine esse scribit, habemus. Pariunt semel * an-

Aldrovand. de Piscibus l. 2. c. 45.
Arist. H. A. l. 9. c. 2. l. 8. c. 13.
Columella R. R. l. 8. c. 13.
* Arist. H. A. l. 5. c. 9.

In cibis laudantur, qui in Propontide * antequam pariant, Amyclani, Hispani; quos † Sexetanos (Sexi auctore Plinio, Boeticae Hispaniae oppidum est) Martialis vocat, ex quibus forte Salsamentum. Gauditanum, cujus apud Hippocratem mentio, et Parii seu Pariani, unde Parium apud Arcestratum nutrix Coliarum dicitur. De Carnis qualitate non conveniunt Auctores. Xenocrati est stomacho ingrata, arida, mali succi, excretu facilis, et copiose nutriens. Athenaeo glutinosa, acris, mordax, et deterioris succi. Cornelio Celso, gravissimi alimenti. Salsiliri solitas apud Martialem invenies. Muria ad dentium dolores Medici utuntur. Patinam ex Lacertis apud Apicium vide.

Aelian. H. A. l. 12. c. 46.
Plin. H. N. l. 32. c. 10.
* Arist. H. A. l. 8. c. 13.
† Galen. l. de Alim. facult. Martial. Epigr. l. 7. Athen. Diapnos. l. 3.

PUNCTVM VIII.

De Sauro.

TAB. XXI. 13. **Q**uem Saurum Graeci vocant, hunc plerique Latini *Lacertum* vocant. A Trachuro distingui vel exinde patet, quod et Oppianus de Trachuro et Sauro tanquam de diversis piscibus agat; et Speusippus apud Athenaeum Acui et Sphyaenae similem esse, quod Trachuro non convenit, scribat. Duo ejus esse genera Aelianus tradit, videlicet *nostras*, et *peregrinum*, in rubro mari nascens: *Nostras* caput habet (inquit Salvianus) tenue et rotundum; rostrum oblongum, et acutum. *Os* magnum plurimis atque exiguis dentibus munitum: *Oculos* mediocres, rotundos et aureos: *Branchias* utrinque quaternas: prope quas binae et parvae sunt *pinnae*, utrimque scilicet una, aliae duae et majores in ventre; in medio dorso una haud ma-

Aldrovand. de Piscibus l. 2. c. 55.
Aelian. H. A. l. 2. c. 25.

gna quinis senisve aculeis horrida erigitur, aliaque una multo minor in medio dorso caudae vicina reperitur: e cujus regione ab ano, qui in hoc pisce caudae fati proximus est, alio paulo major imo ventri haeret. *Cauda* in unam lunatam pinnam degenerat. Corpus oblongum est et rotundum. Unde non inepte a Speusippo in secundo similiam, Sphyaena, Acus et Saurus, similes esse dicantur. Sphyaenae enim fati similis est hic noster Saurus, similis et Acui, si Acus illam rostri dempseris tenuitatem. *Ventre* est subalbido, lateribus luteis, dorso ex viridi nigricante, maculis quam plurimis virentibus, rubeis, caeruleis, luteis atque nigricantibus, dorsum, caput, et latera, nonnullorum serpentum instar, varie admodum

N pin-

pingentibus: Quamobrem non solum ore, rostro, capite, atque reliqua corporis figura, sed colorum etiam varietate proxime adeo ad terrestres Lacerti accedit similitudinem, ut ei simillimus, si pedes exceperis, videri possit. Ventriculum habet oblongum et satis magnum: appendices non multos: intestina mediocria: hepar bifidum, et subrubeum: Lienem subatrum. Pedali mensura majorem adhuc non vidimus. Ab hoc nostro Sauro aliquantulum diversus est, qui in rubro mari reperitur, quem his verbis describit Aelianus: Rubri maris Saurus (interpres reddit Lacertum) est, cujus magnitudo ei, qui nascitur apud nos, aequalis est virgatus, spectatur, lineis nimis aureolis circumdatur a branchiis ad caudam pertinentibus, quas media argentea distinguunt: ore est hiante, maxilla inferior eminent in superiorem, virides oculos habet, quos aureo fulgore palpebrae ambiunt. Ab hac delineatione non omnino abhorret peregrinus iste piscis, supine subviridis, prone castaneus, lineis

five lituris, maculisque orbicularibus subviridibus decoratus. Rictum oris habet maximum, Lacertorum terrestrium plane aemulum, et validissimis dentibus instructum. Branchiarum opercula flavescunt, punctis referta ferrugineis. Pinnae tergoris et branchiarum, et cauda ex ferrugineo rubent. Quae vero in ventre sunt, ejusdem fere cum ventre sunt coloris. In mari vivit, et coenosis locis delectatur. Carne vescitur, nec a putridis abstinet. Aristoteles inter gregales reposuit: sed cum in mari mediterraneo singuli capiantur, solivagos melius dixeris, tam raro capiuntur, ut vix annis singulis Romae in foro piscario bis deni capti videantur. Inter pisces molli carne praeditos Philotimus reposuit; inter mollis et durae medium, Galenus. Editur assus et frigus. Alexis apud Athenaeum, branchiis exemptis, caesis spinis, lotum atque incisum, et lasere probe pulsatum, caseo, sale, et origano implendum esse docet.

PUNCTUM IX.

De Corace Rondeletii, Milvo ejusdem, et Boopis rara specie.

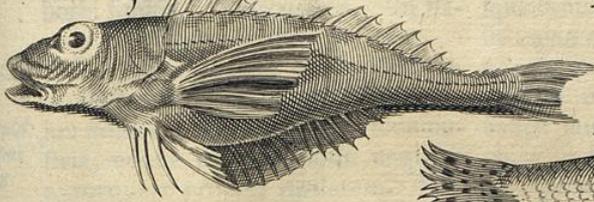
TAB. XXII.
I. 2.Aldrov. de
Piscib. l. 2.
c. 56.

CORAX Rondeletii, Romae nomine cum Lyra communi, Capone vulgo a capitis magnitudine dicitur. Piscis est marinus, corporis forma Milvo Rondeletii similis, aculeorum pinnarumque magnitudine discrepans. Ossa, branchias integritate, caelata, in aculeos desinunt. Pinnae quae ad branchias, minores quam in Hirundine Rondeletii, majores quam in Milvo sunt, ex viridi nigricantes parte interiore, exteriori albescunt, cum maculis rubescentibus. Dorsum ex caeruleo nigricat, latera rubescunt, Venter lactei est coloris. Caput est magnum: locus inter oculos coelatus. In dorso virgas ex ossiculis contextas, iustar Cuculi habet: in eodem pinnas duas: prior est brevior, cum aculeis longioribus, acutioribusque, posterior longior, cum longe minoribus aculeis. Linea simplex a capite ad caudam ducta est.

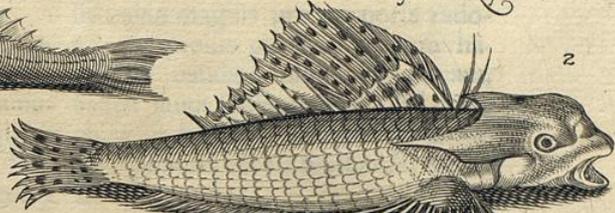
Palato minus est flavo quam Milvus. Ventriculum parvum habet cum multis appendicibus, intestina tenuia, hepate ex albo rubescens. Carne est, si Athenaeum sequimur, duriore: si Celsum, teneriore, dura tamen. MILVUS Rondeletii, qui Gallis Lucerna, quod noctu luceat, piscis est marinus corporis forma Corvo persimilis, corpore magis rubro, capite minus lato, utrinque compresso. Pinnarum numero caudaque similis, magnitudine et colore dissidens. Quantum ad colorem attinet, parti pinnarum quae ad branchias sunt externae, nullae maculae rubrae insunt: interna ex viridi non nigricat, sed pinnae istae partim flavescunt, partim nigricant. Linea a branchiis ad caudam ducta simplex non est, neque laevis ut in corvo: sed ex acutis brevibusque aculeis horret. Non squammis, sed cute aspera contegitur. Partibus internis Mullo imberbi

Athen. Di.
p. 1. 7.Aelian. H.
A. l. 1. c. 49.* Oppian.
Hal. l. 2.Galen. An.
facult. l. 3.Aldrov. de
Piscib. l. 2.
c. 57.

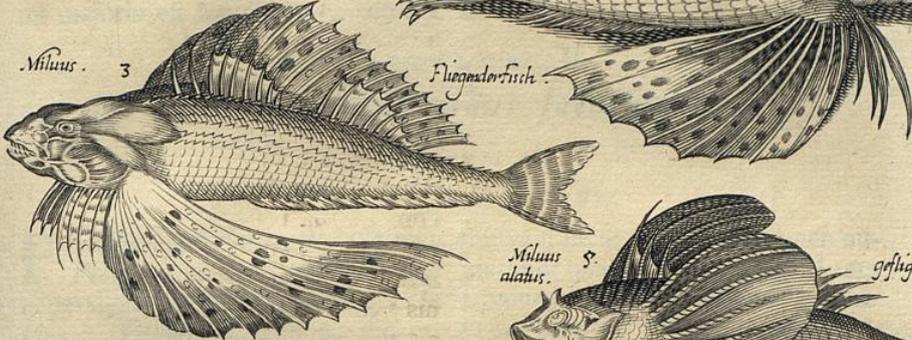
Corax seu Coraxus Meer Rapp.

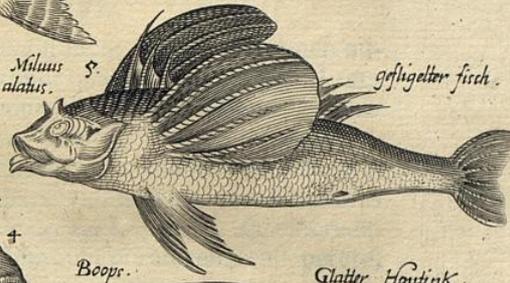
Milvus alius Fliegender Relsfisch.

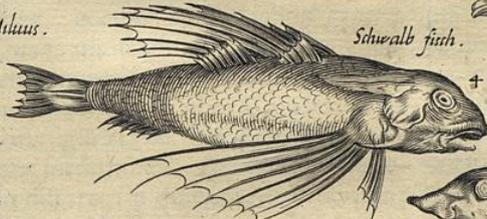
Milvus Fliegender Fisch.

Milvus alatus geflügelter fisch.

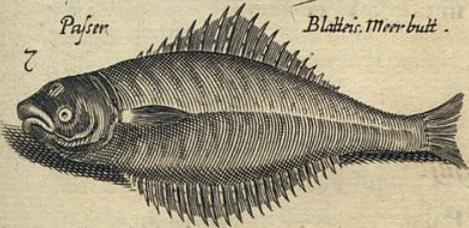
Milvus Schwalb fisch.

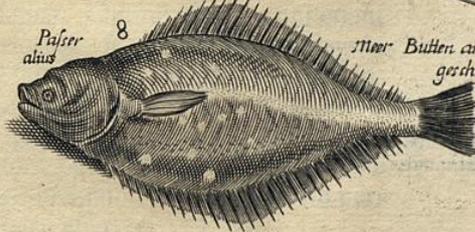
Boops. Glatter Hautink.

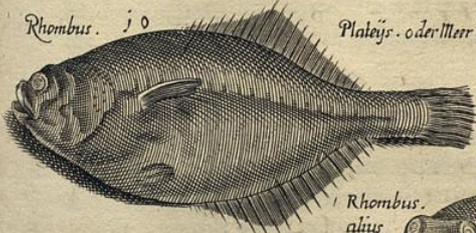
Pisces. Blatten Meerbutt.

Pisces alius Meer Buttler ander geschlecht.

Rhombus Plateys oder Meer butt.

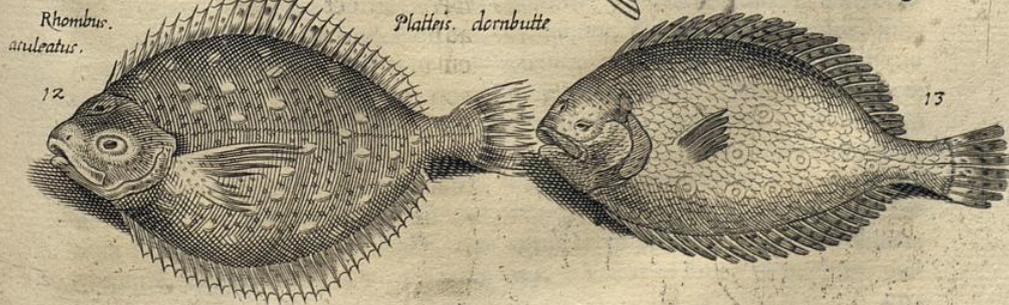
Pisces Blattenstein geschlecht.

Rhombus alius

Rhombus Lævis uerus glat butt.

Rhombus aculeatus

Platten dornbutte

12

13

Di. 7.

H. 6. 49.

an. 2.

Lin. 6. 3.

v. de 4. 2.

Tab. XVII

berbi simili. Palatum parvum ha-
 vum est. Carne est dura et sicca.
 Booris species ita a Rondele-
 tio describitur: Raris est piscis, cy-
 rus nomen neque a piscatoribus no-
 stris, neque ab aliis porri undam
 exortuere propter raritatem. Pal-
 mi majoris est longitudine, totus a

ARTICVLVS II

De Piscibus hictoribus laevis planis

De Passeribus

Passeribus, Avionio. Passeribus
 quod ejus pinnae rectae
 et parvulae pectinis speciem praesentant
 ferant, Hollandis Scholle dicitur.
 Avionio, eorum apud Gallos generis
 quod communitur. Passeribus
 et magnitudine excellit. Avionio
 quod adibi Carer alibi a quatuor cor-
 poribus Quatuor, Quatuor, Quatuor
 men foriturum est. Avionio
 do dicitur, a quibusdam produm
 ex corporibus, quae Quatuor
 magis dicitur, et pluribus mactis
 rulis sine hictis ostendit Rondele-
 tius. Avionio sine dicitur. Si
 hos in lateris corporis, ut oculi in
 oculum inspicitur, et mentum deor-
 sum versus spectat, pars superior erit
 dextra, si Passerem similiter conspici-
 as, superior pars erit laeva. In mactis
 est, nec dulcissimum quodque adparum

De Rhombis

Rhombus piscis, a figura quadra-
 ta, cuius latera omnia sunt ae-
 qualia, anguli vero obliqui, nomen
 sortitus est. Nonnullis fere dicitur
 ut ex Plinio et Athenaeo, qui Roma-
 nis Rhombum vocant testatur Grae-
 co nomine piscem, qui aliis Graecis
 parte nuncupatur, colligimus. Duo
 sunt ipsius generis, Avionio unum,
 laeva alterum. Illud prope parte mol-
 tos habet aculeos, circa caput, quod
 grandis et elatum est, et ab hoc cau-
 dam veritas maxime. Magni Oes
 no et mani medicinas cognovimus,
 ideo forte Rhombus laevus est pa-
 tella Martialis Rondeleus vidit, qui
 quidam cupidos longus erat, latera
 et Voces sunt, et piscium, car-

Tab. XIX
 Aldrovandus
 de Piscibus
 l. 2. c. 5

Tab. XXII
 Aldrovandus
 de Piscibus
 l. 2. c. 5

Tab. XXII
 Aldrovandus
 de Piscibus
 l. 2. c. 5

berbi similis. Palatum parvum flavum est. Carne est dura et ficca.

squamis nudus, ore parvo, oculis valde magnis pro corporis ratione; in pronis partibus pinnam habet ad caudam usque continuam, cauda lauta spissaque est. Ad branchias et in ventre binas pinnas habet. Sapore, carnis substantia, oculis Boopem refert.

TAB. XIX.
6.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 2. c. 58.

BOOPIS species ita a Rondeletio describitur: Rarus est piscis, cuius nomen neque a piscatoribus nostris, neque ab aliis potui unquam extorquere propter raritatem. Palami majoris est longitudine, totus a

ARTICVLVS II.

De Piscibus littoralibus laevibus planis.

PUNCTVM I.

De Passere laevi.

TAB. XXII.
7. 8. 9.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 2. c. 47.

PASSER laevis, Aufonio, *Plateffa*, aliis *Pecten*, quod ejus pinnae rectae et parallelae pectinis speciem prae se ferant, Hollandis Scholle, dicitur. *Bina*, eorum apud Gallos genera. *Unum*, quod communiter *Plya* vocatur, et magnitudine excellit. *Alterum*, quod alibi *Cariet*, alibi a quadrata corporis figura *Quartelet*, *Quadratulo* nomen sortitum est. Aetate tantummodo differre, a quibusdam proditum; ex corporis forma, quae *Quadratulo* magis quadrata, et pluribus maculis rufis sive subflavis, ostendit *Rondeletius*. A *Rhombis* situ differunt. Si hos ita in latus componas, ut oculi in coelum suspiciant, et mentum deorsum versus spectet, pars supina erit dextra, si Passerem similiter constituas, supina pars erit laeva. Ita *marinus* est, ut et dulcium quoque aquarum sit

studiosissimus: In Oceano tamen numerosior quam alibi reperitur. Juxta Livoniam sunt pinguisissimi, et inde vento indurati ad mediterranea exportantur. Saxatilibus *Mnelitheus* accenset. *Ovidius* in herbosis. *Oppianus* ἐν πηλοῖσι καὶ ἐν τεγαλέσσι degere credit. *Vadum*, ubi piscatorem sensit petere, terrae adhaerescere, aquam, ne videatur, turbare, *Alberti M.* fide habemus. Carnem ejus mollem *Philotimus* dixit, sicciorem *Diocles*, duram et prohi fucci *Xenocrates*, mediam *Galenus*. Optimi marini, qui etiam nigriores, secundum qui in stagnis albidiores et lutum resipiscentes, locum fortiuntur, mollissimi et insipidi, qui in fluviis vixere. Nonnulli in cibum, cum jam putrescere, et male olere incipiunt sumptos, alvum perturbare afferunt.

Gesner. de
Aquatilib.

PUNCTVM II.

De Rhombo.

TAB. XXII.
10. 11. 12. 13.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 2. c. 48.

RHOMBUS piscis, a figura quadrata, cujus latera omnia sunt aequalia, anguli vero obliqui, nomen sortitus est. Nonnullis $\psi\eta\rho\iota\alpha$ dicitur, ut ex *Plinio* et *Athenaeo*, qui Romanis *Rhombum* vocari testatur *Graeco* nomine piscem, qui aliis *Graecis* $\psi\eta\rho\iota\alpha$ nuncupatur, colligimus. Duo sunt ipsius genera, *Aculeatum* unum, *laeve* alterum. *Illud* prona parte multos habet aculeos, circa caput, quod grandius et elatum est, et ab hoc caudam versus maxime. Magni in Oceano et mari mediterraneo capiuntur, ideo forte *Rhombus* latior est *patella Martiali Rondeletius* vidit, qui quinque cubitos longus erat, latus

quatuor, spissus pedem. Optimos Adriaticus finus maxime circa *Ravennam* alit, et hos veterum exornasse mensas arbitratur *Platina*. Celebrantur et *Attici* circa *Eleusyniam*, quos *Lynceus Samius Psettaram* nomine dignatus est. Ei qui *verus esse* putatur, pinnae et cauda in extrema rubescunt, Caetera est unicolor, subviridis, rotundis punctis stellulisque undique plenus. Omnium locorum et temporum piscis est. *Ovidius* in herba algosa, *Jovius* circa pinguio-rem terram extremosque littorum margines versari scribit, in fluviorum ostiis frequentissime piscibus insidantur. Voraces sunt, et piscium, can-

tumor durus, reduncus, erigitur, qui in omnibus continuatus corpus angulatum efficit, quod versus caudam valde gracilefcit. *Pinnas* circa branchias habet latiusculas duas, sub ventre totidem, sed longe minores, binis fibris constantes. In *dorso* inter squammarum extantias concauo, duas contiguas, parvas, omnes nigris lituris pictas. *Cauda* in pinnam subnigram exiguam et rotundam desinit.

Dentes nullos habet, sed horum loco labia aspera, et in faucibus officula aliorum in morem hirta. Frequenter circa Nortslandiam insulam Oceani Slesvicensi Ducatui subiectam frequenter et per totum annum, in ostio Albis et Ederae saepe capitur. Incolae Steinbicker, Muller, et Bursbul vocant.

Videtur squillis et aliis pisciculis. Habetur ob carnis dulcedinem in deliciis.

TITVLVS II.

DE LAEVIBVS.

CAPVT I.

De Husone.

TAB. XXV.

1.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 4. c. 11.

HACTENVS de πύδαμο θαλασσιος piscibus squammosis egimus, sequuntur non squammati seu *Laeves Huso* nempe, *Eperlanus*, *Lampetra*, *Anguilla*, *Orbis* et *Holosteus Bellonii*, *Husonem*, quem a domo quasi Hauso, Germanis dicit Bellonius opinatur. Plinius forte *Marionem*, quem Danubio Porculo marino similem extrahi dicit, vocat; quidam *Esocem*, appellarunt. Aeliano ni fallor est Antaceus, Germanicus. Magnitudinis est viginti quatuor pedum, et tantae, vt vix biga a tribus vel quatuor equis trahi possit. Vadianus magnitudinis pondus quadringentorum minimos quinquaginta, frequenter centum, ducenta, trecenta, vidit.

Dorsum habet asperum. Nullum os in capite, si Alberto fides, si aliis multa, in corpore parva et pauca, cartilaginea potius, quam solida. Loco *spinnae dorsis* cartilago est, quae foramen habet magnum et vacuum, a capite ad caudam tanquam terebello perforatum. Adipem pinguedini immixtum sicut porcus. Similia de suo Antacaeo Aelianus. Cum aetate procefferunt, ad maximi Thunni magnitudinem, in Istro accedere scribit, et tam pingui abdomine esse, ut eorum ventrem lactentis suos foe-

tus scrophae ubera dicas, sicque aspero corio tegi, ut eo perpoliantur haltae. Addit item capitis medio a medulla ad caudam mollem et strictam membranam pertinere, ex qua ad assum solem exsiccata, flagella ad concitanda iumenta efficere possis. E Ponto Danubium subit, et per centum quinquaginta miliaria Germanica, adversis suavibusque undis progreditur.

De ejus captura, ita quidam ad Gesnerum mercator. Mitto tibi, inquit, Husonis piscis effigiem vivam. Is in Danubio, nec ubique, nec tempore quovis, capitur, sed quando migrat. Terra argillosa et pingui gaudet. *Capitur* fere ab autumno usque ad Ianuarium, spatium decem miliarium inter Viennam et Posonium, Presburgum vulgo vocant: ubi ad insulam Schutam nomine, cum arce minutissima, ultimus hujus piscis capturae locus est.

Viennae die Veneris plerumque quinquaginta vel septuaginta, et aliquando centum Husones, vaeniunt, qui integri fere distrahuntur. Copiosissima eorum captura fit in Walachia juxta Chiliam non procul ab ostiis Danubii, quibus in mare Ponticum se exonerat. Inde falsi exportantur in remotas regiones.

P 2

Vadia-

Aelian. H.
A. lib. 14.
c. 26.